ZLATÝ PRACH

PG
5038
F8A17
1895
díl 16

ORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

ZLATÝ PRACH.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

(1883–1897)

VYDÁNÍ DEFINITIVNÍ.

ZLATÝ PRACH. — MIMOSY. — STARÉ LOUTKY. —
RONDA MELANCHOLICKÁ. — DÉMON LÁSKA. — TŘI FEERIE.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.
1897.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

PG
5038
F8A17
1875
A1615

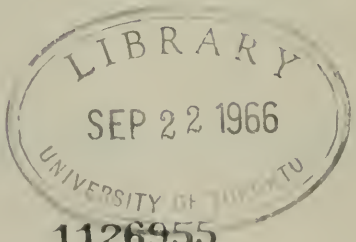

1126955

ZLATÝ PRACH.

RONDA IRONICKÁ A SENTIMENTÁLNÍ.

(1883.)

DRUHÉ VYDÁNÍ.

VĚNOVÁNÍ.

(Své ženě.)

Celý život lidský rondeau jesti,
jeden chvat ve kruhu, jeden shon
za motýlem, který sluje štěstí;
perem, dlátem, štětcem, slovem, pěstí
k výši hřmí to a pak v zvolný sklon.

Sotva svět že zaplá ratolestí,
sotva ptačí že tu zazní tón,
a již v šeré zaplétá se scestí
celý život.

Duše drahá, kterou v píseň kvésti
musí vše, čím ňader chví se zvon,
smím ti rondeau v písně věnec vplésti?
Smí ta píseň, bludný alkyon,
oblétati tobě sladkou zvěstí
celý život?

Zlatý prach.

Zlatý prach se v slunci jako hvězdy třese,
v kouzelnou sluj mění tiché jizby šer:
hvězdných světů snad mi pozdravení nese
zlatý prach?

Atomů hle spousta! Chceš-li, rychle ber!
Pod mikroskop písně vlož je, rozklene se
před zdiveným okem taj nesměrných sfer.

Život duše tvojí jako ve pralese;
křídly sterých větrů, — kdo zná jejich směr?
by zúrodnil květy, padá — štěstí! plese! —
zlatý prach!

Rondeau.

Rondeau je kalich zlatý kolem vrouben drahokamy,
z nichž srší v lomu světla barev pestrý svit
a tanec, v kterém lesk, zvuk, barva stíhají se samy,
rondeau je.

Myšlénka osa a větrná růže cit
k ní tíhne, jí se vyhýbá, s ní spojen oklikami,
vše arabesek hra je rytá v chrysolit.

Venuše náramek a demantová střela Kâmy.
Hra zvonků jeho plaší i kolébá v klid,
slavíka plesný trilek utlumený fialkami
rondeau je.

Ať leží!

Ať leží třeba ještě sníh
na stráni i na spícím luhu,
přec v zlatých slunce paprscích
již vítám kvetoucích niv duhu
a slyším zvonit ptačí smích.

Nechť jeden štěbot v závějích
se tulí vrabčáci druh k druhu
a diamanty na větvích
ať leží!

Však brzy v slzných krůpějích
ty skanou, listí sedne v kruhu
na haluz, rolník sáhne k pluhu.
Tak v jaro věčně patřím tich
a staří sníh na vlasech mých
ať leží!

Fialky.

Fialky v dubna slunných dnech
se modrým okem dívají,
kde kypří opět hnědý mech
a ptáci v houští zpívají,
sníh taje v stříbra pramenech.

Tak písně v mládí sladkých snech
v básníka duši kývají,
v kalíšku lásky vonný dech
fialky!

Leč sotva blesk že mrakem šleh'
a rány hromu splývají,
bez vůně, smutny stmívají
se v mokrých deštěm lupenech.
Tak život — bouř, vás písně zžeh',
fialky!

Hnízdo.

Hnízdo visí ve náručí snětí,
časem vítr zavane tam květ,
časem peří, lupínek tam sletí,
rosných perel bys v něm nespočet'.
Pestrých vajíček hle, tají pět
hnízdo.

Šero kol a vůně v listů změti;
věru chová blaha celý svět
zkřivených dvou větví ve objetí
hnízdo.

V keři ruch — pták s písní k němu letí,
každý lupen začíná se chvět,
jakoby se k retu skláněl ret
staré verše říkám po paměti.
Dospělých jest cíl a hračka dětí
hnízdo.

Kos.

Kos nad slavíka pták je lásky,
slyš, jak je sladký jeho hvizd
Zem ztrácí sněhové své vrásky,
slyš, na buku se chvěje list,
i v luhu kvítek sedmikrásky!

Kos král je zpěvné ptačí chásky,
když kolem zeje prázdno hnizd,
tu zpívá sladké jara zkazky
kos.

Já hladě tvoje hnědé vlásky,
v tvých zraků patře amethyst,
jsem spokojen a šťasten, jist,
že vyjdu vítěz z žití sázky,
jsemť v písni, v lásce bez otázky
kos!

Láska.

Láska, ten velký, boží div,
k nám přišla jako na návštěvu,
pak zvykla, dítě, tvůj to vliv,
tvých zabrala se do úsměvů.
Můj zpěv přestal být zádumčiv.

A v zlatu hroznů, v modru sliv
a ptačí písně ve záchvěvu
se chvěla jako v ráji dřív
láska!

Jí také množství jaktěživ
v tom světě bolesti a hněvu
jsem nezřel, neobsáhnul v zpěvu:
Tož, bych jí vždy byl pamětliv,
mi s okna drobný kvítek kýv' —
láska.

Skřivánci.

Skřivánci, smích a jásot smavý,
do modra letí vesele,
vylétli z klínu vlhké trávy
a z osení a z jetele;
v jich zpěvu jaro příchod slaví.

Hle, kterak hloh se pohnul tmavý,
i třešně květy z úběle,
co v zpěvu svém se neunaví
skřivánci.

A sedmikrásy opět baví
svou věštbou dívky nesmělé,
jež, růže studu na čele:
»Má rád mne, hodně, nejvíc!« praví,
a v ňadrech se jim nezastaví
skřivánci.

Včera jako dnes.

Na zámek dnes celý kraj se žene,
mladá paní slaví tam svůj vjezd,
u vchodu se velká brána klene,
kvítím posypán je písek cest;
kantor šňup' si z pyksly pozlacené.

Farář na kostel dnes nevzpomene,
vrchní přehlíd' robotníkům trest.
Paní vjíždí v bryčce otevřené.
na zámek.

Silnicí dvě babky nahrbené
do lesa jdou zatím, sbírat klesť,
o vrchnosti mnohou divnou zvěsť
vypravují z duše roztrpčené;
nedají si huby rozhorlené
na zámek.

Červánky.

Červánky opět na blankytu
svých rozhazují růží nach
a v jednom třpytu, svitu, kmitu
jich let v svou náruč azur stáh',
na vlnách žhou i na hor štítu!

Jak možno, dítě, bez soucitu
v jich plamen patřit? Či snad nach
ti kouzlí na tvá lícka v třpytu
červánky?

Tvých krásných očí pod záštitu
se utíkám v svých myšlénkách!
Tvé srdce hoří, na poplach
je slyším bíti v sladkém citu,
když líbám čílka, šíje v skrytu
červánky!

Sluníčko.

Sluníčko drobné vidím lézti,
na rudém štítku teček pět.
Já plakal bych, toť lidské štěstí
tak malé v tento velký svět,
by neulétlo, jak je nésti!

Po květné leze ratolesti,
ni klásku neohýbne snět;
tak tiše jde a blaho věstí
sluníčko.

Pták v houšti zpívá jara zvěsti,
jak malina tvůj hoří ret,
ó nech mne zlíbati jej hned,
má lásko, úsměv tvůj mi klestí
v ráj cestu, štěstí tobě jesti,
sluníčko!

Jabloňový květ.

Jabloňový květ se na zahrádce,
usmívá a sladkým dechem voní,
kůra stromů jak umyta hladce,
mravenci jak zlatí lezou po ní!
Bože! což má jaro všady práce.

Drahokam je okno v každé chatce,
nad ním z hnízda pěnkavy se kloní,
pod ním v besídce zas dítě k matce,
jabloňový květ.

Na sněti dva vrabčáci jsou v hádce,
v každém květu čmel neb včela zvoní,
v každou stezku květů sta se roní,
celý svět je zaklet ve pohádce.
Do růžova tebe slíbám sladce,
jabloňový květ!

Petrklíče.

Petrklíči otevírá
jara bránu slunce svit,
s lupení jim rosu stírá,
do kalíšků se jim chyť
a z nich zlatým okem zírá.

Vánek lesem vůni sbírá,
rozsívá ji na pažit,
zmdlen pak sladkou touhou zmírá
v petrklíči.

Jako básníkova lyra
lesů šum zní a v něm skryt
volá, pláče sladký cit:
Otevřte se srdce sirá,
vstup k vám láska, štěstí, víra
petrklíči!

Pst!

Pst! Zříš na rudém jeteli,
jak kolébá se motýl bílý,
ó nevyplaš jej, anděli;
hleď, kterak dvorně křídla chýlí,
přej mu ten život veselý!

Tvé oči jak se zaskvěly:
a polibkem mým hned v té chvíli
se tvoji rtové zachvěli:
Pst!

Či odvážit se neměli
v to blaho, po němž píseň kvílí?
Ó nediv se, že touhou spilí
víc odříkat se nechtěli;
dost záhy život povelí:
Pst!

Hle již letí.

Hle již letí modrou výší
labuť, vlaštovka i čáp:
luhy čerstvou travou dýší,
bouří hučí horský slap,
topasy jsou okna chýší!

Anděl chodí noční tíší,
fialka je, tam kde šláp',
motýlové z kukel skrýší
hle, již letí!

A co tyto řádky píši,
jako prška na okap
poslyš, drahá, klap a klap!
Pijme radost plnou číší,
čáp je střeše bližší, bližší,
hle, již letí!

V hvězdné zoři.

V hvězdné zoři nebe hoří,
zlatých světel dav a dav!
Kde je konec tomu moři?
Duchu, bezdnem tím se plav,
mez tam je tvým snům i hoři!

A duch vzlet'; čím hloub se noří
v tento nebes zlatohlav,
rostou křídla jeho oři
v hvězdné zoři.

Cherub nad ním. Nepokoří
se tvá pýcha? Let svůj stav!
A hle, mečem svým již máv',
hvězdy blednou, svět se boří.
Duch však nový svět si stvoří
v hvězdné zoři!

Melouny.

Melouny v zlatém hávu plají,
kam sahá stará, nízká zeď,
ty zralé a ty rozkvétají,
nad nimi včel a brouků změť;
v zahrádce farní jako v ráji.

Pod nimi broskve zardívají
se jemně jako dívčí pleť,
však září svou je překonají
melouny.

Hle, dvířka, slyš, se otvírají,
a tiše, sehnuv každou sněť,
pan farář sem jde zvolna teď;
jak stanul u zdi na pokraji,
dva na sebe se usmívají
melouni.

Vějíř.

Vějířem třtin, kam zrak můž dosáhnouti,
se modrá jezero a tiše směje;
vějířem třtin labutě vidím plouti,
půl tmavý stín a půl je zlato kreje;
ni jívy lístek nechce vánek zdouti.

Za labutěmi na jich tiché pouti
sta leknínů se proplétá a chvěje;
zřím v oko tvé, jen kdybys chtěla hnouti
vějířem.

Či nová pouta chceš mi ještě kouti
a nechati mne zmírat bez naděje?
A přece láska s tahů tvých se leje.
Jí chtějí vlny ty mne zahrnouti,
za krajek tvojich jež se vidím dmouti
vějířem.

Rosa thea.

Rosa thea v hrnci malovaném
(mandarini s velikými copy
ve županu pestře květovaném
svítí na něm) plaše kalich klopí,
lístek šeptá k lístku: Svadnem, skanem!

V líčku jako z pavučiny stkaném
slabý nádech růže a slz stopy
zřela, kterak hyne každým ránem
rosa thea.

V žití dlouhém, utrpením štvaném,
v němž se oko často v slzy stopí,
kde se darmo ruka ruky chopí,
duše její mdlá ve snění planém
roztála se lehkým vůně vanem, —
rosa thea.

Pampelišky.

Samé zlato celá mez;
ve rozkvetlé pampelišky
obalil bys celou ves,
kostel, faru, chudé chyžky!
Pampelišek celý les!

A v tom kvítí jaký ples!
Včely berou pod kožíšky,
na fůře bys neodvez',
samé zlato!

Motýlů a brouků směs,
vosy se zlatými bříšky
pijí zlaté ony čížky,
v lese zvoní flétna kdes.
Ký div, sen v mou duši kles'...
samé zlato!

Astry.

Kvetou astry na záhonu
vítr jejich květy cuchá.
Dnové jdou a léto v sklonu,
ptáky táhne k jihu tucha,
slétají se v pestrém shonu.

Skryj své touhy pod záslonu,
v knize lásky — růže suchá,
jen když v srdce puklém zvonu
kvetou astry.

Ještě jednou tisíc tónů
dotýká se tvého ucha,
ale duše sirá, hluchá,
nezná starou píseň onu,
jí teď v hvězdách skrz mlh clonu
kvetou astry.

Hloh a střemcha.

Hloh a střemcha jarní kvítí,
stráně jím jsou malované,
rosa v perlách v nich se třpytí
a s nich v ptačí hnízda kane;
cítíš, jak je sladko žíti.

Drahá, nech se políbiti,
co se státi má, se stane;
mezi mnou a tebou svítí
hloh a střemcha.

Stalo se! Chceš líčko skrýti,
že ti hoří zulíbané,
jako vlčí mák že plane?
Hleď, jak s tebou soucit cítí,
chvátá květů déšť tam schvíti
hloh a střemcha.

Paprslek.

Paprslek mračen pronikl řasy,
co barev vsypal mi do šera,
z prachu si nitě tká podivné krásy,
elfů a vil jak duhové vlasy,
jaký to lesk a nádhera!

Po hřbetech knih, jež odřely časy,
v nichž světa moudrost je veškerá,
skotačí, míhá se vesele, hrá si
paprslek.

Odkud jen ke mně zabloudil asi
v pochmurné stíny večera?
Přišla s ním síla a důvěra,
setba snů v duši vlní se v klasy,
cítím, že příbuzný k němu se hlásí
paprslek!

Na pasece.

Na pasece s ostružinou
maliny a jahody
pod haluzí klenbou stinnou
skví se plné lahody,
korálky se v mechu vinou.

Plaché kroky — a zas minou.
Laňka, jak duch svobody,
mihla se tam za mýtinou
na pasece.

Bukvice se v listí řinou,
haluz skřípne z náhody,
a tam v dálce u vody
šedé olše vážně kynou.
Cvrček spustil píseň línou
na pasece.

V parku.

V parku dlouhé aleje se tmějí,
jasan s olší, habr mluví s bukem,
zlatá světla na cestách se chvějí,
datel přísným ozývá se tlukem,
s větví stíny s lupením se lejí.

Zámek pustý celý otáčejí
břečtan s planým vínem, v kterém s lukem
slepý Amor stojí. Ptáci pějí
v parku.

V noci měsíc plá zde kouzelněji
flétna z dálky kvílí žalným zvukem,
fontán pláče smutně táhlým hlukem.
S parukou a muškou v obličeji
vybledlé se stíny procházejí
v párku.

Básníci rond.

Psát rondeau, to je krásná věc,
jak psal je Charles z Orleanu;
je slavíka si chytit v klec
a v květný kalich nebes mannu
psát rondeau.

Voiture v boj i na obranu
pro dívčí smích a ruměnec
v ně spjal svých citů karavanu.

Ó kouzlo formy zvoň mi přec,
chci také, v chválu tich i hanu,
za nimi, »opozděný žnec«,
psát rondeau.

Souzvuk.

Souzvuk jesti skrytá duše světa,
všady srdce strun se dotýká,
z různých tonů mocný akkord splétá
v bouři moře, v písni slavíka,
tísní hvězd, jež modrem rozeseta.

V zimě, když je po radostech veta,
cvrčkem v teplém krbu zatíká;
v dětských očích nezabudkou zkvétá
souzvuk.

.

Duše! Čím ti muka dlouholetá,
těžký boj a bolest všeliká?
V souzvuk věř, jenž vesmír proniká!
Symfonie poslední jak věta
s křídel smrti na skráň tobě slétá
souzvuk!

Rubíny.

Rubíny hoří v diademu
kol vlasů tvých ve hvězdném lemu,
i myslím, když zrak vzhledne k nim,
že bol tam zasel hložím svým
tu krev, kterou vzal srdci tvému.

A ret u mému palčivému,
a dlouhým postem zemdlenému
rtů nachem kynou vábivým
rubíny.

A věren ráji ztracenému,
bych ulevit moh' trudu svému,
do písní věkům budoucím
já zasazuji v zlata rým
vlastního srdce — ó věř jemu! —
rubíny!

V létě.

Jaké parno! Žhavý dech
sálá výhní z lesa hloubi,
do žeřava hoří mech,
strouchnivělé stojí houby,
jehly dští se stromů všech.

Odhoď knihu, práce nech —
neúprosným modrem vroubí
nebe obzor. Svět dlí v snech.
Jaké parno!

Se skrání pot v pramenech
myslivec si utřel v doubí,
leh' a spí a nad ním v loubí
vever šiškou v tvář mu šleh'
a zas odběh'. — Jaký žeh!
Jaké parno!

Dvě pohádky mé báby.

I.

Perniková chaloupka.

Perniková chaloupka je skryta
v hloubi lesa, kde k ní není cest;
hnědý mech jí v střeše zlatem zkvítá,
v okně měsíc spí a zástup hvězd,
bílých holoubků roj tady lítá.

Jdeš a křoví za nohy tě chytá.
Tady byla, ptáš se, kde teď jest?
Propadla se, travou ještě kmitá
perniková chaloupka.

A tvá duše touhy nikdy sytá
vidí kol jen suchou lesní klest;
o chaloupce zní jen plachá zvěst,
u krbu když zima děti vítá . . .
Lidské štěstí, tys ta neodkrytá
pernikova chaloupka!

II.

Až přejdou!

Až přejdou přes tu lávku jen
ty ovce, kde jim kyne stáj,
pak dopovím ti příběh ten.
Jsou pod skalou, teď vešly v háj
a pastýř hrá jim na šalmaj.«

Po chvilce za zástěry kraj
jsem tahal bábu neskojen,
a ona klidně: »Jen si hraj,
až přejdou!«

Teď přešel mládí zlatý máj
a starostí tu den co den —
jich plný den a plný sen.
Co platno? Kde jest onen ráj?
Tu myslím na tu starou báj:
Až přejdou!

Kukačky.

Kukačky, kde pestrá mez,
vroubí polní stezky lem;
skřivan jásá jeden ples,
rosou hoří celá zem.
Pravý jarní svátek dnes!

A kde tmí se skalní tes,
slyším volat navzájem
na buku a dále kdes
kukačky.

Smích se k mému uchu snes',
samé perly hrály v něm,
hledím snětí závojem:
Děti sedly v zkvetlý vřes,
v rudých šatcích patří v les
kukačky!

Hudba.

— Zdeňku Fibichovi. —

Hudba jesti tepna všehomíra,
rhythmus klíč jest k věčným záhadám;
celá příroda jest velká lyra,
pták a motýl, strom a sluncí plam
tony jsou, jež do akordů sbírá.

Perla cit, myšlénka drahokam,
mrtvy jsou, když věnec nezavírá
jako démant a nezáří tam
hudba.

Labuti má, jež, kdy noc je čírá,
jitru pěješ vstříc a navzdor tmám,
za Tvou píseň co ti v odvet dám?
Slovo, ach, je vlaštovice sirá,
fenix je však a ten neumírá
hudba.

Madrigal-rondeau.

Hlohu ratolest
v bílých krůpějích
sype v kolej cest
stříbro květů svých.
Je snad zimy lest
tento vonný sníh
hlohu?
Láska hloh ten jest
v žití závějích —
Žel jen, v krutý trest
v sporých kadeřích
trn se vidíš plést
hlohu!

Jasmín.

Jasmín v lehkých hvězdic tvaru
kvete lesem na terase,
dýchá ve poledním žáru,
dýchá při měsíčném jase;
na stonku dva kvítky v páru.

Klavír ztich' a při poháru
hlučný smích teď rozléhá se;
láká v noci svěží páru
jasmín.

Kde je abbé? Chtěli k zdaru
připít mu, kde vězí zase?
S komornou v témž vešli čase
Abbému hle, na taláru
a jí chví se v zlatém vlase
jasmín.

Ještě rondeau.

Rondeau motýl jest
stkaný z rajských duh,
sije kol pel hvězd
rondeau.

Troubadourů duch
zaklet v písně zvěst
zvoní v něm v můj sluch.

Kol čílka se plést
vidím v zlatý kruh,
v důlku brady kvést
rondeau.

Osení.

V osení mladém vítr si hraje,
do vln je lehce kadeří,
na meze hezky po oba kraje
usedla douška mateří,
vonná ta duše českého kraje.

Sluníčko boží vesele plaje,
každý zde v štěstí uvěří
skřivan své nad ním trilkuje báje
v osení.

Malé to hnízdo, sotva tam zraje
chmýř písklatům těm do peří,
pěnice zpívá na keři,
a co jde duší, na písně taje;
myšlének vlní se v srdci a vlaje
osení!

Kočičky.

Kočičky se na vrbách již třpytí,
stříbrem plají na bezlisté sněti,
slunce měkkou opřádá je sítí,
zlatou kapkou kolem včela letí,
motýl šťasten v letu k nim se řítí.

Kočičku když v náručí si chytí
dívka jako růže ve poupěti
hrou jen slova, háj zřím, v kterém svítí
kočičky.

Obou divné kouzlo srdce cítí,
ruka div se může udržeti,
obě pohladit, však ve zápětí
strach ji váže a zkušenost žití —
Umějí své ostré drápky skrýti
kočičky.

Špičky.

Špičky se družně k sobě tulí
pod uschlým listím lonské zimy,
ty jako vížky pod kopulí,
ty s paraplátky nahnědlými.
Pojď v les, udělej mi to k vůli!

Jdem, sotva k nim jsme pokleknuli,
jak's utrhla je prsty svými,
mé rty ve chvatu jich se tknuly
špičky.

Ty's utrhla, já zůstal v půli
na cestě k štěstí, růžovými
rty zněl tvůj smích, a s švitornými
se ptáci křiky rozlétnuli;
já cítil v jejich bujné zvůli
špičky:

Lesem.

Lesem často o polední chvíli
kdy se žárem strom i keř zdá spilý,
náhle táhne těžký, hlubý vzdech,
cosi zalká, cosi žalně kvílí,
až se zachví strom a trne mech.

Snad to duše zašlých vesen byly
spící v svadlých, mrtvých poupatech;
jeseně snad příští tucha pílí
lesem?

Nevím; znám však ton ten zasmušilý
na vrcholu štěstí v lásky snech;
je to lítost, je to žití spěch?
Vím jen: Srdce blíž se k srdci chýlí,
poutníci jak večer zabloudilí
lesem.

Světlo.

Za oknem, které tmavé, vidím chvět
se jako rudou slzu světlo malé:
teď skočí, teď se mihne, klidně hned
za oknem.

Zda sklání dívka nad šití tvář stále?
Zda studenta nad knihou chví se ret?
Zda děti spat jdou v jizbě začernalé?

Zda myšlénka tam pučí v rajský květ?
Zda hříchů jab'ko klesá s větví zralé?
Jak jdu, tak celý stkávám sobě svět
za oknem.

První sníh.

První sníh se zvolna k zemi snáší,
šero kol, v něm rudne světla kmit,
zima přijde, rozmar z duše plaší
první sníh.

Ve srdci se budí teskný cit,
mrtvé lásky símě krví raší . . .
Staré spory: Věřit, doufat, žít!

Každý vloček nit je ku rubáši,
v kterém bude země tiše snít.
Jak jdu, slzy do oka mi práší
první sníh.

MIMOSY.

(1896 – 1897)

Mimosa.

Mimosy ruka dotkne se,
hned opadá jí květ,
jen náraz mdlý a po lese
jde křídlem větru v let,
a zbude u tvé dráhy
jen stonek nahý.

Oč lepší jsi ty, básníku
mimoso, citem svým?
V han, ve urážek povyku
květ spadne ti jak dým,
sám zbudeš u své dráhy
jak stonek nahý.

Křivda.

Zažírá se křivda v duši
jako rez,
kdo ji dělá, zda-li tuší,
co tu zasil dnes?

Ještě štěstí, že tu láska
která rez,
ztrávi, zkruší a dá duši
křídla do nebes!

Nech to . . .

Co tě bolí, co tě trudí — nech!
Co je srdci zapomnění, to je skále mech.
Však ta skála,
nechť se mrtvou zdála,
i s tím mechem na své hrudi
vzplane v plamenech!

Co jsme rádi měli . . .

Co jsme rádi měli — věčné jest,
kvítí barvu má i světlo hvězd.

Co jsme rádi měli — u všech cest
čeká na nás, zůstane vždy, s námi jest.

Co jsme rádi měli — nechť náš trest,
vždy je sladké, vždy je s námi, věčné jest!

Vždy znovu . . .

To zákon přírody jest, začít zas.
Nad úhorem tak mrtvým vstává klas;
hned včela tu i motýl za ním.
Já stokrát pad' a stokrát povstal též,
chuť k žití vítěz — pessimismus lež . . .
— Ach, nač se nyní bráním?

Týž motiv.

Kdo jen by o tom pochybovat moh'?
Květ nový na jaře má holý hloh
a duše píseň, toť tak přirozené!
Kmen ztrouchnivělý
zasněžen celý
na jaře v mízu, ve poupata žene,
a vidí včel a motýlů kol shon —
Proč horší být, než on?

Dost času . . .

Na klid a mír máš, duše, času dost.
zde jen jsi bojovník a plachý host.
Co urveš neb co padne tobě v klín,
ať radost je to či radosti stín,
        či šedý blín
        ze zřícenin,
vše může býti tobě, kam se hneš,
        jak sama chceš,
        největší skvost!

Jiskry.

Z popela a troudů jisker změť
vzlétá naposledy, co jen s nimi?
A jsou přec jen pravá odpověď
a zvěst žití, které pod vším vře,
sestry hvězd jsou, letí výš, ó hleď!
Vždy jest věčné, co se k světlu tře.
Jisker horší nejsou snad mé rýmy.

Před nocí.

Jako po nešporách v celu svou
mnich se vrací zadumán a sám,
denně nad svou prací únavnou
v kalich duše své se zavírám.
Do rána co tam
as mi zkvete, já se málo ptám.
Jedno chci jen: Mír a utišení
jako zvonů zmírajících znění.
Co dá zítra nový den,
vím, že uvítám zas — spokojen.

Odkud?

Odkud jen se bere síla v nás,
stokrát zdeptána, že vstane zas?
Je to úděl božství snad?
Je to vůle, růst a zrát?
Je to vlastní duše hodokvas?

Je však tady! — Rád ji přívítej,
zpívat chce a jásat: V skok a rej!
Odkud přišla, co ti potom jest?
Čeká u tvých cest,
jako záře hvězd,
vždy je zázrak a vždy čaroděj!

Slovo.

Lidské slovo málo platí,
nejbližší je chvíle schvátí.

Lidské slovo v duše bědnu
padá, hluchý kámen, ke dnu,

Jakby řčeno komukoli —
A to z všeho nejvíc bolí.

Ghazel.

Celý život dal jsem umění,
z něho zpátky bral jsem umění,
ať vše kolem v zmatku, víru,
jedině já znal jsem umění.
Jiným stohy lauru celé,
sobě lístek přál jsem umění,
z dějin přírody a srdce
pestrý čaloun tkal jsem umění.
Zmýliti se, moh' jsem často —
ale v celku král jsem v umění.

Umlkám.

Umlkám jako zmlká pták,
jen v houštině to tikne,
a večer pak a noc a mrak,
a svět již tichu zvykne.

Však až se jitro navrátí
ve květech, vůni, paprscích,
již jiní budou zpívati —
Kdož zví, že já jsem ztich'?

Staré rány.

Zas to bolí, bolelo — a bude zas.
Rány také nezahojí ani čas.
Vždy se ozvou znova
jak vzkaz od hřbitova,
který zdí svou bílou oba čeká nás.

Proč jen (ptá se duše znavena)
takých citů v nás je proměna?
Co dnes vrchol blaha,
proč to k duši sahá,
rozkoše jak píseň pro vždy ztracená?
Proč? — Ach, ozvěna!

Jsou bolesti . . .

Jsou bolesti, jichž nelze vyslovit,
jsou zápasy, jichž nelze dobojovat.
Lze v posled všecko trpěti a mřít,
však nelze, koho rád máš — nemilovat.

Jsou naděje, jež vzplanou každým dnem
a splasknou jako bubliny — co s nimi?
Blah, kdo můž ukojit svou bolest snem,
svou naděj splnit zbytečnými rýmy . . .

Dvě sloky o štěstí.

Lze věřit v štěstí? — Pouze okamžik.
Jím dlouho zpíjet se, jest nebezpečné,
to probouzení jest pak hořký lík,
to oklamání za vteřinu — věčné.

A proto beř vždy štěstí skepticky;
je vítej rád, však chraniž se mu věřit,
boj i pláč za ním pak je nadlidský
a klam je propast, již ti nelze změřit.

Ghazel.

Včelo lačná, putující s květu na květ dál,
duše moje, co ti říci, kde tvůj ideal?
Dennicí a večernicí co ti plane, co ti svítí
šumným hvozdem, květným luhem, pustou tiší skal?
V žití jako na hřbitovu, v rázném činu, vlídném slovu,
miluj, zpívej, v ohni touhy křídla svoje spal!

Nech . .

Nech, tak to dobře . . . Hlavu u tvé hlavy
a sníme — co? Já nevím, rovněž ty ne,
jsme, dýcháme a žijem, ba žeh lávy
se nítí v nás a hřeje v krvi líné.

Jsme sví. To vědomí ať srdce blaží
na chvilku, na mžik — ale vše se vrátí,
věř, lidská srdce kde soud Boha váží,
jsou jedině jen milující svatí.

Bubliny.

Tůň musí vřít až z hloubi ode dna,
by tryskla na hladinu bublina
snad sama, jediná
ta efemerní jest a tůň je bezedná.

Co dole spí, kdo zbádá? Z bubliny,
jež praskla v ráz jak dílo vteřiny,
zřel na tě tůně život jediný.
Jak dlouho bude vřít zas v hlubinách,
než blabuň nová tryskne v zář a nach?
Ty sáhneš k srdci — tam jen popel, prach . . .
a k hlavě — tam jsou šediny.

Šeptáno do ucha.

Ty věčné chvíle! — My je oba známe,
v nichž pochybnost se i předsudek láme
a »ty« jen »ty« kdy k srdcím hovoří,
jsou pravé, svaté jsou — ó věř to, drahá,
ať drzou pěstí po nich život sahá,
těch netkne se, ty vždycky zahoří
nám v duších glorií, jež věčná jesti.
Věř, to je štěstí!

Ať sorbet žití, osudem nám skýtán,
se vydá v kapkách nebo proudy, vítán
buď vždycky nám, my žijem v chvíli té.
Věř, moudrosti pro život není větší,
i chvilka jedna bolest roků zléčí
jsouc vryta v desky srdce věčité.
V těch okamžicích budem stále kvésti —
Věř, to je štěstí!

Tvrdošijnost.

Já nebudu již jiný — nech to být!
Po čtyřicítce jest již pevný cit
a nemění se vážkou rychloletou.
Co ztratil jsem, je pryč, to dobře vím,
co doufal jsem, je prach a sen a dým,
však růže zbyly v srdci a dál kvetou.

Snad hračkář, snílek, básník, samotář . . .
vše připouštím, však jistá zlatá zář
mi v srdce svítí z chudobky jak zvonku.
Tak vedli jsme to, srdce mé, ó viď!
Tak žili jsme — nač popouštěti píď?
Tak dožijem to, nechť i v klamu, k sklonku!

STARÉ LOUTKY.

(1897.)

I.

Pierrot.

Pierrot ubohý kdys rád měl Columbinu.
Co platno bláznu to, když ona nechtěla?
Ji lákal do háje i do besídky stínu,
v ní viděl démona, sylfu i anděla.
Ó jednou, jednou jen ji držet na svém klínu

Svůj život celičký by dal rád za vteřinu,
by jeho polibky se šťastna spíjela,
by nerozeznal rty víc vína od rubínů
Pierrot.

Chtěl samý nektar pít a napil se jen blínu,
tvář jeho zoufalstvím jak vápno zbělela
a duše odvahy víc za mák neměla,
sám sobě soudcem byl, nad sebou zlomil třtinu,
stín bledý, pod očma jen zaschlých slzí špínu,
Pierrot!

II.

Columbina.

Rozmařilá Columbina
jako ptáče skotačivá,
rujná jako doušek vína,
stejně smavá jako snivá,
ku polibku nikdy líná.

S Dona Juanova klína
na Fausta se kosmo dívá,
chvilku nyje, ruce spíná
rozmařilá Columbina.

Dubnový jak po čas jiná,
v každé chvíli proměnlivá,
hned si vzdychne, hned si zpívá,
všecko když spí — neusíná,
na Kašpárka v smíchu kývá
rozmařilá Columbina.

III.

Matamor.

Matamor, jak hne se, chvěje scenou,
řinčí šavlí, seká vše a zmlátí.
jeho rána na stůl pěstí platí,
se vším rve se i s ďáblovou ženou.
Sacre-bleu! — Sto hromů! — Všichni svatí!

Tak se naparuje, tak se klátí
s hubou k uším v kořen rozceněnou.
Na drátku v sled visí ztichlý pěnou
Matamor.

V hřbitovní kdys alej vyzdobenou
sochami, jež slunce paprsk zlatí,
vstoup' jsem. Každý za nejvyšší cenou
hnal se, rval se — teď tu musí spáti
vybouřené žití po závrati
Matamor!

IV.

Kašpárek.

Kašpárek náš dobrý brach je český,
citu víc má než bajazzo cizí,
v horování Fausta, v ďáblů vřesky
nejhlučnější potlesk dětí sklízí
humor jeho dobrácký a ryzí.

Princezně rád nosí vlečku řízy,
morče klepne paličkou a v desky
úzké rakve nacpe je a zmizí
Kašpárek.

Stranou, nezřen, vypláče své stesky
a když zhasnou kalafuny blesky,
s talířem kol chodí — nepobízí
dotěrně, šprým zlatí jeho stezky,
cos má v žilách z dědů zdravé mízy
Kašpárek.

V.

Harlekin.

Harlekin jez vtipů nezastaví,
všecko na jeho se hodí krám;
nesmyslem a dvojsmyslem svět baví,
lechtá smyslností choutky dam,
hrubým šprýmem k smíchu nutí davy.

Všady jest a čilý, bez únavy,
cetka šat a slovo epigram,
k duhu jde mu to a všecko stráví
Harlekin.

Jeho hlas zní šklebně z všední vřavy,
bublinou se mihne tu i tam,
na mžik urve sobě vavřín slávy,
skočí na tribunu, vstoupí v chrám,
vůdce lidu, ve všech maskách pravý
Harlekin.

VI.

Pantalone.

Pantalone, sceny fadian,
kterak zívá, jak se protahuje,
všecko deptá, všecko kritisuje,
vše chce napálit, sám oklamán,
stále lásku chce a simuluje.

Kde je kráska, on s ní koketuje,
jeho protinožcem Don Juan,
vítěz v ráz, co fádně rozumuje
Pantalone.

Pedanta typ, filosof dnes sluje,
sporných větrů sofismaty hnán;
černý jeho plášť se nafukuje,
s moudrých rad a pokynů je stkán;
dobrý hlupák, jak se naparuje
Pantalone!

VII.

Imogena.

Imogena — pohádkové dítě
s okem žhavým, v němž se chvějí stíny,
příští sudby, jako kočka hbitě
skočí v rej, když váznout začne líný,
rozhodíc kol úsměvů svých sítě.

Náhle omdlí, klesá okamžitě
a se ztrácí ve snu prohlubiny.
Nebezpečná, prchni, uchvátí tě
Imogena!

Z disku luny magické dum sítě
spřádá růžný prstík stále činný,
v Titanie hamak v perlí třpytě
skolébá tě a políbkem viny,
než se naděješ, již otráví tě
Imogena.

VIII.

Mefistafl.

Mefistafl, péro kohoutí
na čapce a po boku kord krátký:
rád se vmísí, šampaňského zátky
v strop kdy buchnou, knír si zakroutí,
staré druhy štve vždy v nové hádky.

Od pravěku ze stejné jest látky
na jarmarku jako na pouti,
cynický a jako úhoř hladký.
Mefistafl.

Fauste! Fauste! Mezi bible řádky
vždy on číhá, v kamen zákoutí,
propad's mu a vrať se do pohádky,
k vůli tobě svět se nezhroutí,
zapsal's duši — necouvne víc zpátky
Mefistafl.

IX.

Bajadera.

Dítě Gangu! — Osmáhlá a štíhlá,
věčný tanec za podíl ti padl',
kde tvá pata růžová se mihla
plesá kmet, což teprv kdo jest mlád!
Všady's poklad poesie zdvihla!

Tanec tvůj — toť rhytmů vodopád!
Padáš — ale nožka nožku stihla,
každým sklonem jevíš tisíc vnad —
dítě Gangu!

Věčný rej tvůj stíhám tich a rád.
Jepice tak vody smaragd střihla
nůžkami svých křídel v olšin chlad
hvězdkou sletíc! Za ní duše tíhla.
Darmo! — Kde jsi? Echo volá z lad:
dítě Gangu!

X.

Tutti quanti.

Tutti quanti! — Tiše v jedné řadě
v staré skříni vyspávají dál
frašný sen svůj jedné na hromadě,
do které je složil principál,
jenž též podleh' nové doby vládě.

Scaramuzzo, zapředen v své zradě,
Jenovefa, v tváři věčný žal,
Pulcinello, loutny struny ladě —
tutti quanti.

Co jim ironie šklebné hádě?
Co jim boj o život, nás jenž sklál?
Dohráli, však vědí, sluha, král,
články jsou v té lidstva Iliadě,
jejíž konec nikdo nedohrál —
tutti quanti!

RONDA MELANCHOLICKÁ.

(1896—1897).

Po denním shonu.

Po denním shonu duše zmdlený kalich
rád jako poupě v sebe zavírá se,
svět větší, lepší v původní své kráse
mu kyne po všech všedních trudech malých,
v něm pravé centrum duše v změnách stálých.

Co zkalil den, noc vrací v hvězdném jase,
z všech barev, které v tonech rozespalých
již bledly, vesny svěžest usmívá se
po denním shonu.

Po prašné pouti, která věčnou zdá se,
po cestách vedrem na poušť okoralých,
po vřesku, ruchu jako na oase
v sabatu tichém citů rozháralých
vzplá myšlenky jas, věčnost v proudném čase.
po denním shonu.

Po dlouhém čase.

Po dlouhém čase opět první k tobě
má píseň z duše rozbouřené letí,
pták sedící to na zlomené sněti,
jenž vichrem schvácená má křídla obě
a deštěm těžká, klesající v mdlobě.

Jen křídly chvěje, tam kde měl by pěti,
je postrašen, jak v černém lese děti,
jež v posled »zbloudili jsme«, řeknou sobě
po dlouhém čase.

Však najde cestu, tvojím ve objetí
v tvých ňader mystickém a sladkém hrobě,
na ústech tvých a rtech, až do zajetí
tvých vlasů dá se jako v dávné době,
po dlouhém čase.

Jak rád.

Jak rád bych hořký pohár žití dopil,
jen kdybych věděl, co mu na dně vězí,
rád smířil bych se s každým stínem, rezí,
jak děcko přeludy se znova opil,
v proud Lethy všecko, co mne bolí, ztopil!

Vzal za vděk prostým jitrocelem mezí,
kde růží vděk jsem jindy nepochopil,
dnes blažen bych byl žebříčkem a slezy
jak rád!

Ba všecky vášní rozpoutané jezy
bych spjal a stlumil vůle pod řetězy,
na snů všech rakev těžké víko sklopil,
a k dílu poslednímu čist se vzchopil
a v boji padl, kde se nevítězí,
jak rád!

Zda to je život?

Zda to je život fádní, monotonní?
Jak nitě z klubek stejně rozplétá se.
Chtít lásce sloužit, dobru, pravdě, kráse,
a zatím děsná skutečnost tě honí,
že ptáš se, skráň co mdlá se v dlaně kloní,
zda to je život?

Škleb rolničkou za tebou stále zvoní,
vzlet k výši pádem v hloub se trestá zase,
hrot vášně neustane rýt v tvém mase,
zda to je život?

A chvíli, ruku držet na tom vlase,
jenž drahou cloní skráň, v tvé dumy voní
vykoupit strachem, steskem, ve zápase,
až v slzu tvoji i tvá krev se roní —
zda to je život?

Opice a kozy.

Opice a kozy! praví Shakespeare kdesi;
nad tím jsem se věru často zamyslil,
v tiché horování, v divé vášně plesy
skleb'ný smích se často z nich v mé dumy lil,
něco příšerného, co nás mrazí, děsí.

Jako chodec, který zbloudil mezi lesy
a jen sýčka slyší z černých sosen kvil,
samou pavučinu do snů mojich věsí
opice a kozy.

Zhnědly, uschly dávno růžné mládí vřesy,
smutný vnuk dnes pije, kde děd vesel pil;
darmo ptáš se, k čemu myslil jsem a žil,
když v tvou pustou dráhu neschůdnými tesy
pletou se ti stále, dřív než stihneš cíl —
opice a kozy!

Nech vše, jdi spat!

Nech vše, jdi spat, když péro z ruky padá...
To dávno víš, zlu v světě patří vláda;
tys atom proti kolosu v tom boji,
s krunýřem z peří s papírovou zbrojí,
hle, na tvých laurech list po listu svádá.

Je život krátký, snů tvých dlouhá řada,
tvůj anděl pláče, nad tebou když stojí,
zlý jazyk lidí jest a jejich váda,
nech vše, jdi spat!

Kam růži položil's, tam najdeš hada.
Hvozd pustý jest a k smrti smutná lada,
jak vlna vrať se v moře, k všeho zdroji.
Ta půjde s tebou, která má tě ráda,
nech vše, jdi spat!

Příliv a odliv.

Příliv a odliv je náš život celý,
dřív křičí bol, pak přijde utišení,
lká flétna, kde dřív trouby soudu zněly,
šer konejší, kde urážel svit denní.
Jen pro vše míti pravé pochopení!

Po objetí, v němž všecky touhy vřely;
jen v resignaci tiché políbení
po orgii, kde vášně pomsty hřměly, —
příliv a odliv.

Teď svatvečer. Pak všední vřava denní,
teď orli vzletu a pak práce včely,
teď fauna cynismus, pak dívky rdění:
Tak střídají se, aby strunou chvěly,
příliv a odliv.

Alchymista.

Alchymista staré na rytině
stále míchá, přelévá a vaří,
stále doufá, že se práce zdaří,
zlato cinkne brzy v jeho klíně,
odbojné dál prvky žhne a páří.

Myslitelé, pěvci, samotáři!
poustevníci při myšlenky víně,
každý s žalem v duši, s vráskou v tváři,
alchymista,

Stále čeká — vleče se čas líně,
s formou idea se stokrát zmaří;
pravda uhel, illuse jen září,
aby splála, zhasla ve vteřině.
Směšným svatým v lidstva kalendáři
alchymista.

Den bez tebe.

Den bez tebe, zda v skutku je to den?
To pološero jen a tucha dne.
Jak ve snu všecko mihne se a hne,
nechť v davu kráčíš, vždy jsi samoten,
a vše je zdání, přelud snu, jen sen.

Co v duchu zraje, co se k světlu pne
zpět padá, pouhé domněnky jsouc plen;
jen bolí, bodá všecko, trudí, žhne
v den bez tebe.

Jdu slepý, hluchý, kdosi volá mne,
já nerozeznám byl to smích či sten,
byl orla skřek to nebo vytí fen,
mně jedno, na vše odpovídá »ne!«
den bez tebe.

Den s tebou.

Den s tebou za to, to je triumf slávy,
to vyplnění snů všech vítězné,
to ruka moje na kšticích tvé hlavy,
to jásání a štěstí bezmezné,
to hosanna, to života cíl pravý!

To běh o závod, který neunaví,
to rajských harf jsou tony líbezné,
to radosti je vzlykot usedavý.
den s tebou.

To jabloně květ na klín suché trávy,
to úsměv, který »My jsme šťastni!« praví,
to meče úder v kruhy železné,
jenž mdlobu mou a dlouhou vazbu taví —
den s tebou!

Nést kříž svůj dál . . .

Nést kříž svůj dál, toť všecka moudrost světa
a neklesnout — a přec Bůh pod ním kles'.
Co zbývá tobě, když je po všem veta,
než k hranici bys vlastní dříví nes'.
Ó je to triumf, jásot, hudba, ples:
nést kříž svůj dál!

Blíž pohleď naň! On liliemi zkvétá
a lilie ty rostou v celý les,
sta ´andělů ti do cesty je metá —
nést kříž svůj dál!

Tvá celá duše protržený jez,
sta proudů v jeden vodopád se splétá.
Být připraven — ó pomni na Hamleta!
Vše marno! Jediné jest správné dnes:
nést kříž svůj dál . . .

Jsme smutní oba . . .

Jsme smutní oba. Můž' to jinak být?
Nemáme světla a nemáme vzduchu,
jsme postrašeni v každém hnutí, ruchu,
nám zhašena je myšlenka i cit,
my žijem v temnu a my žijem v hluchu.

Ký anděl zlý nám uklání se k uchu,
jed klamu s hnusnou pomluvou tam vlít,
my spolu mluvíme jen jak duch k duchu,
jsme smutní oba.

Kdo ruky dá nám, kdo nám podá štít?
Ó vzlétnout nad hroudu i nad blankyt!
Však řinčení pout zní nám v odvet k sluchu,
nám z jedné studny lásku nelze pít,
jsme smutní oba.

Rubikon.

Ave Caesar! — Rozhodnout se, čas!
Rubikon tu! — Přejdeš, máš-li sílu!
Kolikrát zní v sluch to zas a zas,
anděl šeptá to, a zítra ďas —
ruka stále omráčena k dílu.

Prchá život na jediný ráz.
Smrt již píše tvoji na mohylu:
Dopita číš! Skončen hodokvas,
Ave Caesar!

V sled to jedno, v tmu jde každý z nás.
Smrt cíl všeho, život všeho ras,
zniknem, zhynem, zajdem bez rozdílu.
V jeseň bez ptáků a bez motýlů
ústí vesna, jen když ústí v čas.
Ave Caesar!

V dešti.

Zamokli jsme zcela. Obzor ztracen
v neprostupnou mlhu, z které splývá
hustý déšť. Kraj do dálky je ztracen,
freska, kterou cizí ruka smývá,
sotva strom že někde sněti kývá.

Bez naděje oko mé se dívá
v nebes kout, jenž včera ještě zlacen
západem byl, tam se víc to stmívá . . .
Zamokli jsme.

Srdce! V kterém starý smutek zpívá,
věčný žalobník, jenž nepodplacen,
kdy ti bude aspoň slzou vrácen
klid ten, jenž se v dešti k zemi schvívá? —
Zamokli jsme.

Finale.

Finale má všecko. Stálý nářek znaví
jak ta monotonní prška do oken;
nač ty stálé stesky na klam, na bezpráví,
když vše v konec jedno — pomatený sen,
fantasmagorie šíleného jen.

Všeho pouze scena: mozek tvojí hlavy,
všeho pouze výraz: tvého srdce sten,
režiser, čas mocný, udá v konec slávy
finale.

A co zbude z všeho? — Chumáč kalných pěn,
popsaných pár listů, uvadlý laur tmavý,
v dálce znikne potlesk jako vytí fen.
Nad divadlem duše vzejde nový den...
Finale?

DÉMON LÁSKA.

CYKLUS ROMANCÍ K PASTELŮM MAXE PIRNERA.

(1893.)

Prolog.

Buclatý hošík, pravé rokoko,
stál s toulcem u mne, smál se z plných plic,
však smích ten zvonil jen tak na oko,
lstí plály blesky jeho zřítelnic;
a když jsem k němu trochu blíž se klonil,
to démon byl, a tam, kde toulec zvonil,
tam smrti kosa hvízdala a v rej
se kostlivců kol předla epopej.
Ó rozškubané růže v rozkvětu,
ó střevíčky ve tance přeletu,
ó ňader vlny pod muslinu sněhem,
ó líčka vábně ovanutá žehem,
ó plné růže, útlá poupata,
o stužky, věnce, zbytky starých kytic,
jak veliká to žeň a bohatá,
pod zrakem starých a vrásčitých Lític,
jež spřádají a přetínají v ráz,
co kvetlo štěstím, sypou svit v tvůj vlas
a v oko slzy, v duši smrti mráz . . .
A přec to krásné, buclatý můj hochu,
se dáti smíchem tvojím svést,
z té každé číše napiti se trochu
a bloudit labyrintem tvojich cest;

a v stáří v posled, vyváznem-li šťastně,
tvé malovati nebo psáti básně,
jak prožili jsme je, si vzpomínat
a s úsměvem pak zavřít žití knihu,
a vzpomínkou být šťastni, byť jen v mihu,
tvých darů blaho cítit, ne však tíhu,
a v hrobě o lásce si nechat zdát.

I.

Romance deštníku.

Ten jarní déšť je roven děcka pláči,
teď sněhu slzy a teď slunka smích.
Kde z koleje se cesta na rynk stáčí,
tam náhodou se sešli v alejích.

Ó Bože, k jejich štěstí deštník stačí!

Jak stalo se to, že jí podal rámě?
Jak stalo se, že přijala je hned?
Šli spolu — bylo jim, jak náhle v chrámě
před Bohem stáli by, — jich mlčel ret.

A zlatou pohádkou byl kol jim svět!

Šli spolu — než ta cesta konce nemá,
ať vítr metá déšť jim v tvář i zrak,
nechť ruce chví se, ústa nechť jsou němá,
však srdce jich, to skřivan do oblak

se nese pějíc, bije perutěma.

On cítí čár štíhlého toho tílka
i ručku teplou na svojí se chvít,
a jak by síťku hodil na motýlka,
tak její srdce v ústret svému bít.

Je plna rajské hudby jim ta chvilka.

A ona po očku se k němu dívá
na bezvousou tvář, kučeravý vlas.
Ať v ručeji déšť jarní v sněhu splývá,
jim všecko květ, jim všecko vůně, jas.

Přes bledou upomínku letí čas.

A žehnat budou deštníku, jich štěstí
jenž kryl až v malý domek na předměstí.

II.

Ave!

Nad mořem klášter vysoko stojí,
pod ním se vlny divoko rojí,
v něm srdce lidská u věčném boji.

Jeptiška mladá přes zeď se dívá
do dálky šeré, nad ní zvon kývá,
poslední Ave do šera splývá.

Nebe je šedé jak holubí křídlo,
moře je šedé, kam oko hlídlo,
srdce je šedé — bolesti zřídlo.

Na nebi občas hvězda se bleskne,
nad mořem píseň z hrudi zní teskné,
srdce jen skřekem zoufalství steskne.

Darmo! Dí vlna pod skalou v hloubi.
Nikdy víc! Oblak, západ jenž vroubí,
Amen! Lká srdce žalně a z hloubi.

Jak socha stojí a v dálku se dívá
bez zvuku zvon se houpá a kývá,
ona, stín — v stíny mizí a splývá.

III.

Dítě a srdce.

Dítě, věř, v tvé není moci
vyhrabat, co v hrobu noci
věčnost skrývá!
Domů jdi — mně líto tebe,
ostrý vítr žhne a zebe,
šílenství pták ve tvém srdci zpívá!

Srdce, věř, v tvé není moci
vzkřísit, co propadlo noci
vinou vlastní!
Tiše spi — věř, v pouti žitím
mezi trním, mezi kvítím
pouze lidé bez srdce jsou šťastni.

IV.

Stará panna.

Květ růží a květ jasmínu,
ó jak mi hořce voní!
Těm patří, kteří ve stínu
se v lásce k sobě kloní.
Mně patří aster smutný květ,
mně zhořknul svět!

Tak v myšlénkách jdu alejí
zrak hluboký a zpráhlý,
a svadlých listů závějí
smích za mnou zvoní náhlý.
A slza padla v aster květ
mně zhořknul svět.

Já musela se ohlednout,
šli zrovna za mnou těsně,
zrak jich zřím posud štěstím žhnout,
jak v tvář by zřeli Vesně.
Já tiskla k ňadrům aster květ,
mně zhořknul svět.

Od chvíle té kam jen se hnu
ten šept a smích vždy slyším
a pláči, pláči i v svém snu
a již se neutiším;
ve váse uschnul aster květ,
mně zhořknul svět.

A vím, že budu chodit dál
v svém staromodním kroji,
i po své smrti v srdci žal
a smích ten v duši svojí —
v své ruce uschlých aster květ —
mně zhořknul svět!

V.

První políbení.

Pamatuješ? Srpna žhavý
večer padl na řeku,
světlušky se vzňaly z trávy,
hvězda bleskla v daleku.
jak náš člun vjel do rákosí,
toto šeptlo, vzdychlo cosi —
Pamatuješ?

Padla vesla z mojich rukou,
a tys klesla v náruč mou,
citím, v hudbu sladkozvukou
kterak se nám ňadra dmou.
Ztichnul šepot ve rákosí,
jen mé oko toužně prosí —
Pamatuješ?

A již tvoje hlava světlá
na mou hruď se chýlí níž,
jak by růže bílá zkvetla,
duše tíhly k sobě blíž

jak dvě jasné kapky rosy
pod jezem, tam u rákosí —
Pamatuješ?

Žel, ty chvíle žití jednou
srdci pouze strojí hod;
jako lekníny se zvednou
z hloubi zamyšlených vod
a zas klesnou do rákosí . . .
Srdce věčnou ránu nosí —
Pamatuješ?

VI.

Růže a poupě.

Řádila bouře celou noc divě
po sadě, po lese, v poli a nivě.

Řinčela okny, hvízdala krovem,
uletla k ránu s bohatým lovem.

Nejkrasší růže zlomena v sadě,
vedle ní poupě, v spanilé vnadě

Na lístkách dešťné krůpěje leží,
růže i poupě, obě tak svěží!

Matka tak mladá, dítě tak sladké,
zdeptáno obé ve chvílce krátké.

A zrak, jenž stíhá matku i robě,
ptá se jen: »Bože, proč obě — proč obě?«

*

VII.

Lacrimae Christi.

Jen slza byla v žití po něm sled,
co přišel v svět,
a proto pil též slzy naposled:
Lacrimae Christi.

Sem zabloudil . . . kraj chystal se již spát,
on piniemi slyšel vítr vát
a v trávě viděl rosné kapky hrát —
Lacrimae Christi.

Co platný vzlet, co vzruch a ideál?
Dvou očí úsměv do prachu jej sklál,
a v rudé slzy srdce jeho tál —
Lacrimae Christi.

A zlomil štětec svůj a plátno strh'
a v dálku prch'
a duše víno v kal a bláto zvrh' —
Lacrimae Christi.

A než za sebou každý shladil sled
v rozlité víno, zapomněn a klet,
psal její jméno naposled —
Lacrimae Christi.

VIII.

Opuštěná.

Zní zvony. Právě poledne,
jak zlatá báj dnes den,
zpět ku chrámu se ohledne,
konečně vyšli ven.
Zří bledičkou tvář nevěsty,
jíž hází kvítí do cesty,
jíž celý svět je sen.

Tak mohla sama jíti dnes
po boku toho muže,
jí mohl ves ten zvučet ples.
Ó zašlapaná růže!

Zní zvony, v chrámě zhasla zář
a dozněl svatý zpěv;
teď zřela zrádce hrdou tvář,
v ní zaburácel hněv.
On chladně, přísně, v oku led,
ji změřil ještě naposled —
v skráň hnala se jí krev.

A neví, neví, milovat
jak mohla toho muže,
jej líbat, hrát a s ním se smát!
Ó zašlapaná růže!

Zda viděl její bledou skráň,
zda cítil její vztek?
A sotva mohla vztáhnout dlaň
po děcku mimoděk.

A dítě neví, matky hlas
při zjevu toho muže
proč chvěl se, zajíkal a třás'?—
Ó zašlapaná růže!

IX

Probuzení.

Co láska poví
sladkými slovy,
každý den v nový
splítá se věnec čarovných dnů.
Žena a dítě
hned na úsvitě
lehce a hbitě
k životu vedou tě z bludiště snů.

Závratným letem
hřmíš celým světem
každým spit květem,
posléz se vracíš k domovu zas.
Čím tobě změna?
Dítě a žena
nejvyšší cena,
pro kterou rád jdeš ve zápas.

Nech ať se sněží,
jen když ti leží
ve kráse svěží
na ňadrech dvojí luzný ten květ.
Žena a dítě!
Hned na úsvitě
zlíbat je hbitě —
většího štěstí, věř, nenajde svět!

X.

V noci

Vzala své dítě, v divokém běhu
tiskla je k ňadrům, chvátala k břehu,
mlhou kmit luny pruh bílý . . .
V řece to sténá a kvílí.

Skočila v člun, a veslem dva tepy —
do víru osud žene ji slepý
dále a dále, k jakému cíli?
V řece to sténá a kvílí.

Temno a noc je do kola kolem,
vítr jen zahýká skalou a polem,
nikdo ji nevidí v těžké té chvíli —
V řece to sténá a kvílí.

Dítěti stiskla hrdlo a vzmachem
vrhla je do vln ve vzlyku plachém —
Bůh jen sám viděl, jak šílí —
V řece to sténá a kvílí.

A teď se v dálku dívá a dívá,
co zpívá ta vlna, s ní co to splývá?
A sama se nad hrob dunící chýlí —
V řece to sténá a kvílí!

XI.

Dým.

Zašel sobě do kostela,
klenba chrámu šerem stmělá
nad ním čněla
jak strop velké mohyly —
do zadu seď a k své skráni
pušku sklání,
duši v moři zadumání
nechal těkat na chvíli.

Polosvětlem tím
kadidla táh' dým.

Viděl celou mladost svoji,
druhy, družky v hlučném roji,
ve závoji
tu, již ženou svou zvát chtěl;
z chrámu průvod ples a kytky —
hádky, bitky,
vnady žen a divé pitky,
v objetí jichž bídně mřel —

Polosněním tím
táhlo vše jak dým.

K modlitbě chtěl sepnout dlaně,
chtěl se vzchopit odhodlaně,
ale maně
prstem stisknul kohoutek.
Temná rána chrámem zněla
osamělá,
v ní se duše, motýl, schvěla
v říši míru nazpátek.

Chrámem šerem tím
táh' jen z pušky dým.

XII.

Na pranýři.

Ulicemi povyk víří,
dívka stojí na pranýři.

Sedraná a polonahá,
věru, smrt již na ni sahá.

Dole hlučný dav se tísní,
sleduje ji šklebnou písní,

Pokřikem a vysmíváním,
nadávkou a hloupým láním.

Kmotra, strýc i malé dítě,
s úsudkem tu každý hbitě.

Tímto ruchem, touto vřavou
se skloněnou k ňadrům hlavou

Básník zamyšlený kráčel,
ku pranýři též se stáčel.

Soucitně zřel k nebi vzhůru,
vzdychnul: »Sestro, do azuru

Klidně hleď v svém utrpení,
umělcův los lepší není!

Nechť dav tleská neb se víří,
já též stojím na pranýři.

XIII.

Konečně.

Sprchly růže — viď, má stará,
svět kol zívá, holá bída,
kde jsou, pověz, květy jara?
Viď, jsem starý invalida!

Nebude to, věř, již lépe
prška se sluncem se střídá,
na dveře Smrt pozaklepe —
nejstarší ten invalida!

— No, no, starý, proč tak smutný?
Hubička přec něco, vydá
láska nejlepší lék chutný. —
— I ne — je též invalida!

Myslíš, že je lepší sklínka?
Aj, tys piják — vida, vida!
Nejlepší je doušek vínka,
když je starý invalida!

Dosti žertu, zasmějme se,
dokud láska ten svět hlídá,
všecko se, i stáří snese!
Rád chci býti invalida!

Epilog.

— M. Pirnerovi. —

V mistrově dílně (obraz poslední
on svého cyklu skončil) Amor stál
a malíř pravil: »Nu, tak pohlédni,
co zla jsi v světě rozpoutal a stkal!«
Však ferina se smál.

»Měl bych se mstít a za to v tvoje vlasy
sníh stáří vsypat, v srdce nudy led,
tak pomluvil's mne, avšak jaké krásy
a poesie tím si stvořil svět!
Co dělati? Buď tobě odpuštěno,
a šťastná láska v žití buď tvé věno!«

TŘI FEERIE

(1896—1897).

— PANU DRU. FERD. PEČÍRKOVI. —

I.

DUB MERLINŮV.

(Hra stinů.)

(1896.)

(Mýtina v lese Brocelianském. Dub Merlinův v prostředku, jeho kmen jest do třetiny zakryt bílým kvetoucím hlohem. Měsíc v úplňku svítí na mýtinu a les v pozadí a kolem se černající. Stíny se míhají na všech stranách. Letní půlnoc.)

Sbor lovců.

Ano zde! — To místo známe, na té slunné mýtině
vždy nám kynul volný oddech starých stromů ve stíně;
dnes tu všecky sporáženy, místo kmenů stádo hub,
jediný ční nade všemi, Merlinův to svatý dub.

Zde jsme unaveni rádi zbroj i kořist skládali,
v stromů vršcích mřelo zatím trub i rohů halali:
Zde jsme spočinuli sobě, mnohý pohár se tu zdvíh',
žert spěl motýlem s rtů dívek, v odvet za ním vosa, smích.

To již dávno — po letech však stíny vracíme se sem;
ony báje časů dávných zná zde pouze stará zem,
vše se mění, lidé, stromy, vše se stává lupem dob,
věrná pouze trvá země, zvláště tam, kde hostí hrob.

Zde jej hostí. Proto stanem jako živí jindy dnes,
nad vývratě starých stromů mladý podrost hlavu vznes',
kol to šumí, kol to zpívá v této tíši hostinné.
Slyšíš nás, ó Viviano, slyšíš ty nás, Merline?

Hlas z hlubin.

Slyším já vás, chápu vás,
vždyť jsem všeho živý hlas.
Odkud jdete,
co tu chcete,
proč váš let mým rovem třás'?

Sbor lovců.

Sladce spí se dlouhá léta — velké kouzlo jesti sen,
však i kámen hrobu hne se, pro věky byť spečetěn;
duše k duši, srdce k srdci se i v hrobě přivine.
Slyšíš nás, ó Viviano, slyšíš nás, ó Merline?

Hlas z hlubin.

Masko básně, pravdu krej,
začněte svůj vzdušný rej!
Dřív než ráno,
Viviano,
zvukem harf je provázej!

Stín Erekův.

Byl to věru krásný čas,
bohatýrem každý z nás!
My jsme žili,
my jsme pili,
celý život věčný kvas!

Stín Gaweinův

Celý život — poklady!
Ale věčné záhady
u cest žití
k nám se řítí
upomínky, nálady!

Hlas z hlubin.

Nevím, jsem tu vskutku sám?

Hlas Viviany.

Mlč, již harfu probírám,
v svitu luny
její struny
věstí starý lásky klam.

Sbor lovců.

Lásky klam! Ó sladké kouzlo, voláme jej z hrobů zas.
Co dí jíva zádumčivá, co dí postříbřený klas?
Pod víl nohou chví se rosa, cítila jich sladkou tíž,
jak je sladká, Viviano, Merline i ty to víš!

Hlas z hlubin.

Co jest sladké, vím, to vím,
nestačí v to v pěvců rým,
echo skále
dí to dále,
já v tom řadu let již spím!

Hlas Viviany.

Lásky sladké zajetí,
polibek a objetí
v hrobě kvete,
mluv, ó kmete,
co se děje, co je ti?

Hlas z hlubin.

Ano, sladká je zář hvězd!
Věčné jest, co sladké jest,
dál to kvete —
Co však chcete,
co chce, duchové, váš sjezd?

Stín krále Artuše.

Myslím, že s to dobře věděl, Merline,
jak jsem klamán dlouhá léta byl.
Mlčel's k tomu, v skrýši svojí hostinné
oba vinníky jsi zrádně skryl.
Pro mne úsměv měl jsi výmluv plný,
šedou bradou vždy jsi v souhlas kýv',
co on líbal jejích ňader viny,
hříšným okem hltal božský div
krásy její v lásky rozmaru,
nechal's mne při plném poháru.

Hlas z hlubin.

Mudrcem jsem nebyl jen,
který hlídá vlastní sen,
člověk temně
vždycky ve mné
maskou mudrce zřel v den,

Stín Klingsorův.

Výmluva to věru špatná, starý Merline!
Vinníky že ukrýval jsi v sluji hostinné,
po tvém otci v povaze tvé zůstal zloby rys,
nikdy toho nezapomeň; Satanův syn ty's!

S tváří vážnou sladký mudrc, vše jsi chápal rád,
spanilá tak ona byla, král stár a on mlád,
zeptej se jich, právě letí ve objetí kolem mhou,
dobře znám ty lásky děti: Lancelota s Ginevrou!

Hlas z hlubin.

Nevěř, zlý byl čaroděj,
bdělý sluch mé radě přej,
chceš-li v hrobě
klid přát sobě,
nedívej se v stínů rej!

Stín Klingsorův.

Králi Artuši, jen pohleď, pravda ta tě nezdrtí,
lépe nežli za života snést ji můžeš po smrti!
Viz ty stíny,
pavučiny
jak se v trávě rosné blýsknou,
duchové se k sobě tisknou
stejně jako před lety,
pravdě věř, ne jeho snění,
blábolení
mudrce a poety!

Sbor lovců.

Ano, ano, to jsou oni, stíny splývají blíž mhou,
vždyť je znáte, jak my všichni, Lancelot jde s Ginevrou!

Stín Lancelotův.

Moje paní, pohled jeden!

Stín Ginevry.

Není možná, rytíři!

Stín Lancelotův.

Peklo proměníte v eden!

Stín Ginevry.

Není možná, rytíři!

Stín Lancelotův.

Ruky stisk — to okamžik!

Stín Ginevry.

Hleďte, Klingsor trpaslík
šilhá po nás lstivým okem,
ku králi se točí bokem,
není možná, rytíři!

Hlas z hlubin.

Láska všecko usmíří!

Stín Lancelotův.

Pusťte s pěstě sokolíka,
zapadne on v houští někam,
komoň váš v let za ním vniká,
za tím houštím já již čekám.
Jedno slovo, polibek,
nesmírný to srdci věk,
věřte, v jednom duše moje
zapomní své všecky boje,
celou věčnost prohýří.

Stín Ginevry.

Není možná, rytíři!
Kolem pánů, paní sbor,
směje se nám celý bor,
jahoda, hle rdí se v trávě,
doupnák v hnízdě mláďatům
vypráví vše, co vy právě
letmo svěřil jste mým rtům.
Les má oči, les má uši,
on se dívá v naši duši,
slyšíte ten táhlý šum?
Nechtějte to zkoušet více,
vždyť ta plachá veveřice
ve svém z chvoje vikýři
právě v chvilce polibení
šiškou na nás zamíří.
Marná touha, marné snění,
není možná, rytíři!

Hlas z hlubin.

Za ním jenom, spanilá,
kde vrch tmí se, mohyla,

za tím srázem
zimostrázem
moje skrýš se ukryla.

Sbor lovců.

Střelou královnin vzlet sokol, krouží, kam as zapadne?
Zmizel! — Zřím jej! — Letí! — Znikl! Věru to je záhadné!
Za skal rohem
za tím hlohem
rychlonohá gazela,
Ginevra, již zmizela.

Stín Klingsorův.

Kam dals oči, králi milý!

Stín krále Artuše.

Nevidím nic, kde že jsou?

Stín Klingsorův.

Zříš ty stíny, musseliny jak se táhnou vzdušnou mhou?
Zapadli kams... (K lovcům) Kdo z vás viděl Lancelota
s Ginevrou?

Sbor lovců.

Po tvém boku, králi, jela, teď tu byla královna!
Jako lesní víla svůdná, spanilá a čarovná,
Lancelota nezřeli jsme nejel s námi na hon dnes.

Stín Klingsorův.

Zatím kolem vše se chechtá, skála, duby, keři vřes!

Stín krále Artuše.

Ginevro má, kde jsi, kde's?

Ohlasy z dálky.

Kde jsi, kde's?

Stín krále Artuše.

Jako zaklet mlčí les,
Ginevro má, kde jsi, kde's?

Ohlasy z ještě větší dálky.

Kdes!

Stín Klingsorův.

Neutekla do nebes!
Hřích se vždycky tají v zemi,
hřích je němý,
poví víc ten skalný tes,
budou pod ním kdes

Stín krále Artuše.

Ztajte kroky — v tichu blíž!
slyš, ó slyš!
co to splývá v lesní tíš?
Polibků zvuk, objímání . . .
Kdo ví, dámy, kdo ví, paní,
kde zde Merlinova skrýš?

Stín Ereka.

Zde jest dub a zde je hloh!

Stín Gaweinův.

Pouze on je skrýti moh'.

Stín krále Artuše.

Tam to praská, tam to šustí...
Kdo se v jícen sluje pustí,
dostane můj zlatý roh.
V objetí kdo by je chyt,
dostane můj zlatý štít,
a kdo z dlaní čaroděje
v objetí sem přivede je,
vlády mé má dědic být!

Sbor lovců.

Kopím v keře, kopím v skály
bodejte!
v stopách zvěře, kam se dali,
hledejte!
Tam sluj zeje, mech ji kreje,
bádejte!

Hlas.

Zde vchod sluje!

Druhý.

Rychle dolů!

Třetí.

Jaký blesk!

Čtvrtý.

Jaká rána z hlubin duní, hromů třesk!

Pátý.

Bílý závoj tam se kmitá . . .

Šestý.

Již je mám!

Sedmý.

Letím v propast! . . .

Osmý.

Běda, letím! . . .

Devátý.

V náruč tmám!

(Dunění a rachot zanikne v smíchu horských a lesních trpaslíků. V tom se ze vzdálené vsi ozve první kuropění, stíny blednou a rozplývají se v mlze jitra. Vrchem dubů táhne slavné šumění a bílý keř hlohu střásá jako sněhovou závěj všecky květy své na mohylu).

Hlas z hlubin.

Jitro vzchází! Prchá stín.
Ano, Satanův jsem syn!

Cit můj lidský
lásce vždycky
ochranný svůj skýtá týn.

Ještě dnes v své mohyle
hrdličky dvě zbloudilé
v květu hlohu
skrýt vás mohu
na vzdor moci, přesile

Nebo, co jest láska, vím,
věky o ní v hloubí sním.
Viviano!
Ta jest ráno,
všecko ostatní jest dým!

Stín Klingsorův.

Stará hra se opakuje po smrti jak za živa . . .
Opět skryl je a náš stín se zvolna v jitro rozplývá.

(Zmizí.)

Hlas z hlubin.

To jest lásky tajemstvím,
proti lásce marné vzteky,
marné léky!

Stín krále Artuše.

Oč víc dnes než druhdy vím?

(Splyne rovněž v jasu vycházejícího slunce.)

II.

PAN GUILLEM DE CABESTAING

CYKLUS ROMANCÍ A PÍSNÍ.

(1896–97.)

I.

Pan Guillem de Cabestaing.

Pan Guillem Cabestaing
byl z vznešeného rodu,
však jed' jen suchý chléb
a musil pít jen vodu;
a proto k harfě sáh'
a stal se truverem;
ach, ach,
on k harfě sáh',
chudobu ďábel vem!

Pan Guillem Cabestaing
byl urostlý a štíhlý,
kam vkročil, dívčí hned
se hlavy za ním zdvihly.
Kde zapěl, kudy táh',
vše okna dokořán;
ach, ach,
on k harfě sáh'
a byl hned srdcí pán!

Pan Guillem Cabestaing
tak dlouho krajem chodil
a platonicky jen
děvčata za nos vodil.
Sám žízní lásky práh',
leč kde se chytit měl?
Ach, ach,
tu jako v snách
hrad strmý před ním čněl.

Pan Guillem Cabestaing
jak v snu si promnul oči,
již vzhůru letí most,
pan Guillem na něj vkročí,
a ruče k harfě sáh',
a v nádvoří hned shon —
ach, ach,
ký dvorný práh
na hradě Roussillon!

Pan Guillem Cabestaing
jak vítěz tu hned kráčel,
žen, dívek celý řad,
kam stoup', se za ním stáčel,
vše splývalo mu v mhách,
jak rukou k oknům kýv',
ach, ach,
tam v záclon nach,
se tajil nebes div!

Pan Guillem Cabestaing
stih' úpal černých zraků,

však že byl pěvec, rek,
nepřišel do rozpaků,
k pážeti ruku vztáh':
»Kde jsem?« se dvorně ptal.
Ach, ach,
buď zdraven práh,
jenž tak mne uvítal!

Pan Guillem Cabestaing
rozvířil hru svých tonů.
A páže dí: »Můj pán
jest hrabě z Roussillonu!« —
On ukloně se, řek':
»Ach, ach,
jak šťasten, bláh,
kdo taký skrývá vděk!«

Pan Guillem Cabestaing
měl v mysli paní onu,
jež očí svojich žár
tam kryla pod záclonu.
Šel dále jako v snách
při zvuku varyta.
»Ach, ach!
A paní?« — K srdci sáh' —
»Ta sluje Markyta!«

II.

Markéta z Roussillonu.

»A kdybych schodil světa kraj,
shled' všecky dcery Eviny,
ten pohled nemá zem ni ráj,
to čílko plné nevinny;
ó blaho, v plesu tonu —
Markéto z Roussillonu!

Venuše narozena z vln
tak zlaté nemá vlasy.
ni úsměv něhy, kouzla pln
tak táhlé, oblé řasy.
Ten půvab v hlavy sklonu! —
Markéto z Roussillonu!

A ruce — vše je směšno tak
i leknín s liljemi,
zvuk hlasu, skřivan do oblak
když vzletí nad zemí,

je chudý žák v svém tonu —
Markéto z Roussillonu!

A paže, ňadra, vem to ďas!
Tak harmonické, něžné,
však nejvíc dojímá mne vlas,
jak lne k té šíji sněžné!
Ó cítit jeho clonu!
Markéto z Roussillonu!

A celá chůze — majestát!
vše očím jedna léč,
prach, jejž se musí dotýkat,
k diváku volá: Kleč!
Tu zváti svou až k skonu! —
Markéto z Roussillonu!

Pan Raimund vlídný hostitel
a skoro jak já mladý,
můj slyšel zpěv a klidně děl:
»Víš, brachu, zůstaň tady!«
Já vzpomněl na záclonu —
Markéto z Roussillonu!

A zůstal jsem, ač v srdci mém
kýs varoval mne hlas,
»to nepřekonáš varytem
zde sám Bůh duši spas!«
Zhyň srdce v citů shonu! —
Markéto z Roussillonu!

»To špatně skončí!« řek' jsem hned
si v této první chvíli,
však onen hled a onen ret —
i svatý někdy šílí!
Já zůstal! — V blahu tonu —
Markéto z Roussillonu!«

III.

Těžká služba.

K službě paní! — To se řekne
celý boží, dlouhý den,
trouvéra to nezalekne,
stojí mnohý vzdech a sten,
beze mdloby
všecko šlo by,
nemít očí jen!

Vždy za jejím státi křeslem
ku rozkazu připraven,
vládnout uzdou, vládnout veslem,
květ jí trhat zamyšlen.
Vzdychat pouze
v tajné touze —
nemít očí jen!

Ale musit vídat denně
ohnivý zrak roztoužen,
ňadra bouřná v krajek pěně
a ty vlasy zlatý len!
Rty, sen sladký!
Muset zpátky —
nemít očí jen!

Přes lávku a přes balvany,
kde hřmí ručej rozpěněn,
podávat jí z druhé strany
ruku, vést ji — jako v sen!
Ten stisk měkký!
Ta tůň řeky! —
Nemít očí jen!

V červencovém parnu hledat
myrt a laurů stinný kmen,
zmdlený touhou k ní zrak zvedat
a jej sklánět zahanben;
snů mdlá hříčka!
Přivřít víčka,
nemít očí jen!

Podnožku jí podat v kleče,
zřít šat u noh nazdvižen,
mudrce znát, z této léče
aby ušel nezdrcen!
Nést jí svíci
ku ložnici! —
Nemít očí jen!

Jaký div, že v tato muka
touhou, vášní vzplameněn,
chvěji se, že vztekle ruka
buší v struny v noc i den.
Vše v mé trýzni
v povzdech vyzní:
Nemít očí jen!

IV.

Touhy, touhy!

(Sestina.)

Ty vrahu mého klidu, bídné oko,
ty tůni, všechněch bouří mých, ó srdce,
ty spoluvinníku mé bídy, písni!
Jak zaklíti vás, aby mír a pokoj
se snesly v posléz v utýranou duši,
jež všady stále vidí svoje slunce!

Jest mořem velikého světla slunce,
a smrtelníka nesnese je oko,
ač teplem sladké lásky mluví k duši,
přec zimnicí žas omrazuje srdce,
klid bouří můj a otravuje pokoj
a paprsky své rozlévá v mé písni.

Chtěl tisíc dýk bych dáti svojí písni,
a všechen požár, kterým sálá slunce,
bych její mohl otráviti pokoj,
by moje velké, plápolavé oko,
když mluviti již ze strun musí srdce,
jí vznítilo též celé peklo v duši!

By oba peklo své jsme nesli v duši,
bych mohl říci ku svůdnici, písni:
»Jdi vyšňořená k paní mého srdce,
ji pozdrav: Perlo, růže, hvězdo, slunce!
Skloň milostivě k pánu mému oko,
a otevř svůj mu o půlnoci pokoj!

Po žebříku hedvábném v její pokoj
se vyšplhám, ráj, peklo ve své duši,
a své až v její tam pohroužím oko,
na stráži dole budeš stát, ó písni,
ty zdržíš na východě rychlé slunce,
bych dřív svou paní políbit moh' v srdce!

Pět budeš dole v písni jeho srdce,
neb jeho celý život je ten pokoj,
zde jeho vzchází i zapadá slunce,
jež pro celý mu život svítí v duši.
Víc nechce, lepší látky nemá k písni,
než veliké tvé plápolavé oko!

Své vyloupl bych oko za tvůj pokoj,
své srdce vyrval bych si za tvou duši,
by v písni mé tvé lásky plálo slunce!

V.

Poslání.

(Píseň z motivů Cabestaingových.)

V mém srdci láska sídlí
a proto veselá
jest píseň má, že s křídly
polétá anděla.

Ó paní, jejíž krása
tak mocně dojímá,
jak možno, duch čím jásá,
vše pojmout očima!

Tak Bohu věren býti
bez falše, bez taje,
musil bych přímo jíti
za živa do ráje!

Vás zřím, jsem beze zbraní,
rci, písni, k paní spěš:

»Co zbývá vám, ó paní,
než milovat jej též!

Nach studu k čemu v líčku?
Pryč z ňader strach buď slán,
jen zlíbat rukavičku,
víc nežádá můj pán!«

VI.

Našli se.

Když přečtla paní Markéta
tu píseň — blanka bílá
jí z ruky k zemi vypadla,
ó jak se zamyslila!

»Konečně přece pochopil,
já skoro již se vzdala,
že pochopí. Zda dřív on vzplál?
Zda já jsem dříve vzplála?«

A k němu šla. On v zahradě
pod oleandry snil,
v horoucí poledne náladě
tak znaven byl!

Ze zadu přišla pomalu
a růžné svoje rtíky
na ústa jemu přitiskla,
a zašeptla jen: Díky!

A on se usmál jako v snu,
»Ach srdce mého dámo.«
jak chtěl by říci, čekám to,
to rozumí se samo!

A seděli tak pospolu,
v horoucím slunce plápolu
pod oleandry snili,
ach, znaveni tak byli!

A seděli tak pospolu,
až tryskly hvězdy v nebi,
a mlčeli, nač láska má
hovoru zapotřebí?

Až rozlehlo se nádvoří
psů štěkem, ruchem honu
s psy vracel se a sokoly
— ó jak ty rohy hlaholí! —
pan Raimund z Roussillonu!

VII.

Hra v šachy.

A v dlouhých zimních večerech
kdy v horách sníh a v dolu,
a v krbu Meluziny vzdech,
a ledné květy na oknech,
tu hráli v šachy spolu.

Pan Râimund sedal při číši
a z dálky k nim se dívá,
van větru v krbu začiší,
pan Guillem táhnout pospíší,
pan Raimund hlasně zívá.

»Šach královně!« — »Zde sedláka
já představím vám hbitě,«
»Co sedlák — ten mne neláká,
spíš koně pestrá čabraka« —
a prohrál okamžitě!

Svou bílou ručku opřela
o černou šachovnici,
a vzhledla k němu nesmělá
a Meluzina fičela,
a třásla okenicí!

*

»Šach králi!« — »Paní špatně hrá
a to mne věru trudí« —
»To chladná hra jak ledu kra,
vám tajný plán kýs v mysli zrá —
a mne to celkem nudí!«

A zvrhla šachovnici v ráz
a pak se začla smáti,
pan Raimund slyše její hlas
vstal z dumy své a děl: »Je čas,
již půjdem děti, spáti!«

A on se dvorně uklonil,
jen zrak mu blýsknul temně,
přál »dobrou noc« — číš vyprázdnil,
ach, o čem blouznil, o čem snil,
ví ta, k níž hleděl, země!

A venku mráz a venku sníh
a fičí Meluzina,
pan Guillem v jizbě svojí ztich'
a do skřehlých si dlaní dých',
»Pan Raimund, ví Bůh« — sobě vzdych' —
»jak já, dnes neusíná!«

VIII.

Slavnost na hradě.

V kruhu pánů, v kruhu paní
bylo velké v hradě klání,
potom banket, po hostině
při šumícím sladkém víně
druhé začlo potýkání
mezi reky udatnými
ne však mečem, pouze rýmy.

Vzácný host byl v hradě dnes
slavný Bertram z Ventadouru,
harfy rozvlnil již ples,
ztichl hovor, hlavy vzhůru!
Jako skřivan do azuru
hlahol jeho strun se nes'.

Bouřlivě mu zatleskali,
pana Guillema pak zvali,
by též zpíval cos a hrál;
vstal on, uklonil se, prál:

»Nejtajnější duše sen
povídá se ve dvou jen,
kde však taký panstva květ,
mlkne ve ostychu ret,
zde lze pouze veršů tokem
měřiti se — s cizím sokem!«

Bertramovi pokynul,
s úklonou k domácí paní
ve klidném děl usmívání,
v oku vášně děsný plam:
»Vzácná dámo, k tomu klání
prosím látku dejte nám!«

Povstal Raimund z Roussillonu:
»Ku tenzoně sladkých tonů
svolte, sám vám látku dám!«

Ticho kolem jako v hrobě.
Pěvci stáli proti sobě.

IX.

Tenzona.

Thema hraběte z Roussillonu.

Zří-li milý dámu svoji
umírat, má za ní jít,
čili vítěz v citů boji
oplakat ji a dál žít?

Bertram de Ventadour.

V kvas a ples to smutná látka,
však i za tu, hrabě, dík,
odpověď dám v okamžik!
Veliký skvost je láska sladká,
velkých činů, písní matka,
kastalskému rovna zdroji,
zkad se něha s štěstím rojí,
všeho dobra kořen jest,
křídlem k trůnu věčných hvězd,
jediná tu v kráse svojí!

Ovšem, kruté schvátí hoře
milence, když sudbou zlou.
v hrob se kácí najednou
jeho slastí zářná zoře!
Tolik vody nemá moře,
slz co, chudák, musí lít,
jak to velí mrav a cit.
Prchne radost, prchne blaho.
a ty pouze, rosná vláho,
voláš k němu: »Za ní jít!«

A již jako Sapho kdysi
hledá skály příkrý tes,
nad mořem jenž do nebes
zvedá svoje mračné rysy.
Umřít! Býti tam, kde ty jsi!
Ale náhle v těžkém znoji,
myšlénka jej znepokojí:
»Kdo by pro tvou paní dál,
kdybys umřel, naříkal?«
A tím vítěz, v těžkém boji!

Její jméno, její sláva,
její drahá památka,
lásky sladká pohádka,
celá před ním živa vstává.
Myšlénky se první vzdává.
»Zem jej více nemá krýt,
káže rozum, couvá cit,
její památku zde hlídám« —
a tož klidně odpovídám:
Plakat lze — však dále žít!

Guillem de Cabestaing.

Výborně to, pane bratře,
rozluštil tvůj krásný zpěv,
ve mně roznítil však hněv.
Soud tvůj dobrý — leda chátře,
pravdy štít se lehko natře,
ukonejší bouřný cit
pro svůj vlastní blahobyt.
Sofisma je soud tvůj v sázce,
a já dím po mrtvé lásce
milenci dál nelze žít!

Nebo sám rci, čím jest davu
jméno její, o ní zvěst?
Pápeř, chmýří, které nést
vidíš v jiných smetí splavu.
Nestojím já o tu slávu!
Byla-li kdys v skutku mojí,
pak s ní život padá, stojí,
a co kdy s ní prožil jsem,
víc mi nedá celá zem.
Umřít lze, ne váhat v boji.

Pouze srdce tvoje, brachu,
je tvé lásky celý svět,
jak pták vzácný samolet,
jenž mře v ohni svého nachu,
láska tvá se zvedne z prachu.
Ona mrtva — mrtev cit,
s ní jsi ztratil meč i štít.
osiřel's — čím svět je tobě?

Lidí zvěst — jsi sám a v hrobě,
musíš za svou paní jít!

Sobectví jen chabé může
výmluvou se ozbrojiti:
»Památku chci její ctíti,
na hrob její klásti růže.«
Při tom hledat nové lůže
vášni, jež dál muku strojí,
nový lék, jenž bolest zhojí.
Nikoli, jen zbabělec
může tak jednat, milenec
pravý umře s dámou svojí!

X.

Konec hostiny.

Potlesku bouř sálem hřměla,
vítězem pan Guillem byl,
každý na zdraví mu pil,
vášeň v jeho písni zněla
přesvědčení, pravda celá
a jen těmi zvítězil.
Poražený Bertram skryl
v dvořanů se hlučném shonu.
Však pan Raimund z Roussillonu
divně čelo kabonil
ušklíb' se, číš odstrčil.
Zahlédl v tom purpur čela
choti, jež se ukláněla
nad Guillema s řetězem,
kterým s vlídným úsměvem
šíj mu ozdobiti chtěla.
Divá zášť mu v srdci vřela,
mlčel, do vousů však svých
mručel cos, co halil smích:
»Umřít chceš, ba toužíš snad,
posloužím ti milerád!«

XI.

Jiná píseň.

(Z motivů Cabestaingových.)

Ten boží svět je velký sad
a ženy květy v něm,
já nejkrásnější z všech mám rád
a jí též kochán jsem!
Ó srdce moje, jásej,
vše květy písní střásej,
Bůh sám jí rty a čelo
i tělo
stkal po obrazu svém.

Radostí pláču, kam se hnu,
co utajeno dřív,
teď směle ruce za tím pnu
za květem rajských niv.
Ó srdce moje, jásej,
vše květy písní střásej,
ty vzplaň jak její oko,
má sloko,
když velebíš ten div!

Ach, zlatý řetěz, na šíj mou
jejž dala její dlaň,
jak hvězda svítí, svítí tmou
víc její bílá skráň.
Ó srdce moje, jásej,
vše květy písní střásej,
ach, přitulila ke mně
se jemně
jak vyplašená laň!

XII.

Hovor v lese.

Hvozd posupný a ztmělý,
dva rytíři jím jeli,
tož Guillem, mistr tonů,
a Raimund z Roussillonu.
Pinie podle cesty
o jejich řeči zvěsty
si vyprávěly dlouho.

Ó lásko! Štěstí! Touho!

Raimund.

Já chtěl se dávno ptáti,
jak mohou vírem hnáti
se písně z tvojí hrudi,
rci, kdo je v život budí?
Jest umění to pouze,
jež přichází vstříc touze,
či je to v plesu, v smutku
ku ženě láska vskutku?

Guillem.

Zní píseň — lesní echa,
a sotva stopy nechá,
leč kdo ji v lůno lesu
slal v žalosti či plesu,
že zní pod klenbou stromů,
měl jistě důvod k tomu.
Přec nelze v prázdno pěti
jak blázni nebo děti,
muž jestli píseň zpívá,
vždy láska podnět bývá.

Raimund.

Tož rád bych znal tu dámu,
již v rámec drahokamů
a perel hustou tíseň
tvá zasazuje píseň?

Guillem.

Kdo pramen písně zradí?
Zdroj plyne zpod kapradí
a šumí, zpívá, šeptá,
zkad jde, se nikdo neptá,
jen zpěvem tím se těší,
jím vlastní spory řeší,
jak cestou břehy líbá,
vše šumem ukolíbá.
Tak básníku věc těžká

říc', kdo těch písní kněžka,
to jeho taj, v němž žije
on, jeho poesie!

Raimund.

Ne pán jak vasallovi
dím zpupnými ti slovy,
leč jako přítel k druhu:
Své přízně za odsluhu
tě prosím, bys sdělil,
ký ideál jsi vtělil
ve písni vírné sloky,
v těch zvuků veletoky,
jež denně z úst ti plynou,
hvězd řetězy se vinou
jak guirlandy a kvítí
do pouště planou žití.
Jest jistě čarokrásná
ta hvězda tvoje jasná,
paprsky jejíž chytáš,
a v závoj písní splítáš,
bys kolem ní jej hodil
a při tom osvobodil
svou touhu, ptáka v kleci.
Ó netaj to, mluv přeci!

Guillem.

Co můžeš míti z toho?
Jsem povinen ti mnoho.
Ve hradu tvého síni

jsem našel vše, co činí
mi žití snesitelné,
ba víc, co nesmrtelné
se ku životu hlásí,
já zákonem spjal krásy.
Květ lásky, spanilosti
i bohatýrské ctnosti,
měj, prosím, na tom dosti!

Raimund.

Tak nevyklouzneš, brachu.
Než v červánkovém nachu
se slunce zcela stopí
nám pozlacujíc kopí
i meče, jež se blyští,
ždám odpověď tvou příští.
Chci znáti dámy jméno,
jíž v nesmrtelné věno
tvých písní plápol hoří
jak maják na pomoří.
Ó netaj dál a rci mi,
kdo slaven tvými rýmy?
Tu chtěl bych znáti dámu,
jež k takovému plamu
tvé srdce rozdmýchala,
jsouc jeho píseň stálá.

Guillem

(po krátkém zamyšlení).

Když stojíš na svém, pane,

nuž budiž, ať se stane!
Věz tedy, ale prosím,
co tajně v srdci nosím,
co řeknu pouze tobě,
v tvém srdci spi jak v hrobě.
Já blahem lásky tonu
k Anežce z Tarasconu,
té platí vše mé plání,
mé sny a horování,
mé tužby a mé lkání.

Raimund.

Jak, k sestře mojí paní?

Guillem.

Sám rci, což krásná není?
Jak první úsvit denní,
jenž v čaruplném jase
nad hvozdy rozlévá se?

Raimund.

Děl's dobře; první zora,
již zaskvěje se hora,
jest krásná ovšem, ale
ve kráse neskonalé
hned za ní slunce vstává,
vše přezáří ta sláva!
To výmluva jest pouze.

Tvé nedostačí touze
Anežka, hvězda jitřní,
dí jasně hlas mi vnitřní.
Před sluncem, když se zvedá,
jest sama zora bledá
a musí v stíny skanout.
Ty můžeš pouze vzplanout
ke slunci, víc jež zlatí
hrot ledovce, jež šatí
i kvítko na souvrati.
To slunce tvé chci znáti!

Guillem.

Můj pán mi věřit nechce.
Vzplá podezření lehce,
však těžko důkaz podat,
líp v mlčení se oddat,
co moh' jsem, řek' jsem věru,
ty potlač nedůvěru!

*

A dále jeli v šeru
a dále jeli v honu
ku hradu Roussillonu
a více nemluvili
v té podvečerní chvíli.
Již ztemněly se lesy,
jen sova houkla kdesi,
z mhy, v níž plál pařez shnilý,
se vyhoup' měsíc bílý
a černé hradu valy

*

se rýsovaly z dáli,
sem tam ve oknách světla
jak drobné hvězdky zkvětla.
Pinie kolem cesty
jich řečí divné zvěsty
si vyprávěly dlouho.

Ó lásko! Štěstí! Touho!

XIII.

Osudná píseň.

Co slyšel v hvozdů šeři
dne téhož po večeři,
řek' hrabě Raimund choti.
Ta sotva bolest krotí
a dlouho pláče tiše
a druhý den list píše
miláčku Guillemovi:
»To nelze říci slovy,
že ty bys moh' mne klamat,
nade mnou třtinu zlámat
pro sestru mou, ó rci mi,
já věřím jen v tvé rýmy,
že lhal jsi z povinnosti
a nouze — to mi dosti!«

*

Krb odlesky své klade
po šíji paní mladé,
jež jako hvězda čistá
se večer k loži chystá.
Pan Raimund při poháru
zří do plamenů sváru
a po své choti stranou,
jak v lesku ohně planou

jí divně skráň i líce
a nejvíc zlatá kštice.
Jest zpola odstrojená.
Jak spanilá to žena
a hbitou chce jí dlaní
pomáhat při svlékání,
jak právo manželovo.
Nutí se v sladké slovo,
však ona svícen chopí,
a v zmatku oči klopí,
neřekne slova více
a prchne do ložnice.
On zdrcen stojí chvíli,
pak couvne, lístek bílý
jak jabloně květ svěží
hle, na koberci leží,
kde ona stála právě
ve krásy svojí slávě.
Po lístku sáhne v chvatu,
svou zajde ve komnatu,
čte, hltá obsah spíše.
Pan Guillem, vidí, píše,
a čte a čte zas znova.
Ó jsou to zdobná slova!

Píseň:

Ach, odpusť, odpusť, z nutnosti že pouhé
jsem lháti musil v lese,
ta, která plní moje noci dlouhé,
víš, jinak jmenuje se.
Hvozd slunce paprsky když čarovnými
jak požár prokmitá,
zní echy jeho jako rýmy mými:
Markyta!

Když chceš to vědět, co víš dávno sama,
nechť k zhoubě své ti píši,
ty, pouze, ty jsi mého srdce dáma,
jíž pěji, kterou dýši!
Nad vidinami žití ztracenými
nechť rozkoše čiš dopita,
plá, bude pláti vždycky mými rýmy
Markyta!

Snad uvěříš teď. Chýlí se noc k sklonu,
červánek nebem hoří,
a jako dozvuk večerního zvonu
hasnoucí ve hvězd moři
tvé jméno, strunami jež zvoní mými,
slok věnec uplítá
kol hlavy tvojí kouzelnými rýmy
Markyta!

*

Pan Raimund čet' a četl znova
ta opojivá, sladká slova,
po třetí přečet' píseň tuto,
a k sobě děl: Je rozhodnuto!

XIV.

S e n.

»Má choti, vzhůru! Jest již den,
nač líně dál si hovit?
Již zaplaš s očí sladký sen,
chci časně z rána lovit!

.

Mám vyhlednutou vzácnou zvěř,
chci mlhami se brodit,
ji chytnu, ráčí-li mne, věř,
pan Guillem doprovodit.

On vyzná se v tom umění
a jistě kus ten chytí,
jen prosím — slyšíš troubení? —
rač dnes jej propustiti.

Viz v oken malovaných změť
kterak se slunce láme,
na zvěři — nechť se nudíš teď —
si večer pochutnáme!« —

Tak Raimund děl, v nádvoří spěl,
kde chrti již i mani
se seskupili na povel.
Jen letmo kynul paní.

Ta za ním prostovlasá ven
se řítí, na schodišti
pan Guillem k lovu vyzbrojen,
zrak divně se mu blýští.

A v náruč klesla jemu hned
a hlasně, žalně štkala,
a prosbou chvěl se její ret,
a její lic ta plála.

»Ó prosím, prosím, jedno jen,«
ve ručeji slz děla,
»ó nechoď na hon, strašný sen
jsem dnešní noci měla.

Já viděla tě — v lese mech
byl brunátný a svěží,
ve zimostrázu lupenech
tvá mrtvola tam leží.

Byl's, jakbys spal, leč kde je hruď
a věrné srdce tvoje —
ó prosím tě, dnes děckem buď,
a uvěř v tuchy moje!

Tam trojklanný list jetele
plál divně do krvava,
střel krve lesk ti po těle
v něm ruce, bok i hlava!

A kde jsem zvykla naslouchat
sladkého srdce tluku,
tam prázdno pouště, hrobu chlad
a nikde zvuku, zvuku!« —

»To mátohy jsou, paní má,
a v snech to jinak není,
má láska vždy tě objímá
a dá ti vysvětlení.

Tvůj sen jest ve všem pravdivý,
což mám já srdce v těle?
Žár jeho pro tě zářivý
je ztrávil přec již celé!

Kde srdce měl jsem, pravdu máš.
tam jeden plamen hárá
a jeho záře, jak to znáš,
i sen tvůj ze lži kárá.

Má bytost celá hoří v něm
i ruce, boky, hlava,
a hoří divě plamenem
a hoří do krvava!

Můj polibek tě probudí
a splaší všecko zdání . . .«
Ji divě přiže h' ke hrudi
a zmizel v mlze ranní . . .

XV.

Snu vyplnění.

Ve světlech stál nádherný sál
když ku večeři sedli,
na krbu mocný oheň plál
a jedli, tiše jedli.

Pan Raimund jako černý mrak,
jenž nad lesy se sklání,
a z misky nepozvedla zrak
a jedla krásná paní.

»Jak chutná ti má zvěřina?«
On posupně k ní praví,
»to věru vzácná hostina
a věř, že dobře tráví.«

A vína dolil ve svou číš.
»Jak, paní má, ti chutná?«
A divně se k ní točil blíž.
»Jsi dnes mi nějak smutná!«

A ona bledost na líčku
a v slzách krásné oči
odkládá zvolna vidličku,
a v tom sem páže vkročí.

A mísu nese. Raimund v ráz,
šat černý pryč s ní dává.
»Když právě srdce dojedla's,
viz, jaká zvěře hlava!«

Na zlaté míse — strašný zjev —
Guillema hlava bledá
a kolem, kolem krev a krev
a hlava víčka zvedá . . .

A divý vzlyk a prudký křik,
k balkonu letí paní.
»To vzácná zvěř, ó měj můj dík,
ba jiné nechci ani!«

.

Hloub v řeky tok jen jeden skok.
Jak z tmy se vichr směje!
To konec Guillema všech slok
a jeho epopeje!

III.

ILLUSIONISTA.

(1897.)

Na cestách svých — pár hezkých tomu let, —
a jako bájí dnes to vzpomínkou
se v pamět hlásí — do vsi pohorské
jsem zapad' — pozdě dosti — na nocleh.
Do chatrné jsem vešel krčmy veské,
před usnutím, víc jen tak z ohledu
na hospodského nežli z potřeby.
Pár sedláků tu alpských sedělo
při špatném pivě. Usedl jsem k nim
a kouře doutník občas pozoroval
jsem tváře hostí. Náhle rozlétly
se dvéře krčmy. Vstoupil mladý muž
v obleku městském, skoro šviháckém,
sed' k ostatním, nedbale pozdravil,
dal nalit si a mlčel. Řídký knír
v svých kroutil občas prstech bez krve.
Tvář bledá, zádumčivá, krásná skoro.
Cos jako taj v ní psáno lákalo
mou pozornost. Hluk zdál se větším být,
tam v koutě v karty hráli, do hádky
se dostali snad. Rostla společnost,
i ženy přišly též i děvčata,
jež hochům připíjela upejpavě.

Blesk šlehl jizbou. Pozdní noční bouř
se hnala nad údolem, hučel déšť
a vítr do deště. Zde volno bylo
a nikdo nepomýšlel na odchod.
A nežli nadál jsem se, dvanáctou
do šumu deště hvízdal ponocný.

V tom povstal bledý mladík, zakašlal,
jak tím by chtěl se hlásit o slovo.
Ztich' hovor hned i hráčům vypadly
v ráz karty z ruky.

— »Panstvo dovolí,
bych směl je v dlouhé noci pobavit?
Nic nechci za to, pouze pozornost
na malou chvilku — kolem s talířem
já nepůjdu, to nemám ve zvyku.«

Po těchto slovech ticho nastalo.
Tu ještě někdo židli překotil,
u souseda si místo dělal tak,
tam plecháč třeskl o stůl, žádaje,
by znova naplněn byl, do ticha
kdos odkašlal si ještě. Nyní ticho.
A v tomto pokračoval cizinec:

»Pět smyslů máme, to jest známo všem.
Jsou jako mosty duše ke hradu,
svět vnější spojujíce s vnitřním světem.
Jsou jako duše naší heroldi
a zpovědníci. Věříme jen těm.

Jsme všecko s nimi, bez nich jsme však nic,
jen odkázáni na ně můžem žít.
To předeslat vám za nutné jsem měl
Však tito věrní duše heroldi
zda spolehliví tak jsou docela?
To otázka. Dnes může selhat jeden
a zítra druhý, v posled služby své
nám všickni svorně mohou vypovědít.
Pak lidská duše jest jak starý král,
jenž slep a hluch svém sedí na trůně,
svým vasalům vzdán v milost, nemilost
A nejsou neomylné smysly naše,
a snadno mohou samy klamat nás
neb oklamány býti. Kterak samy
nás klamat znají, z vlastní zkušenosti
ví každý z vás. Zda jednou v životě
kdo's nezřel přelud, jejž si nevysvětlí?
Stín jakýs, odkud vzal se? Zmizel zas.
Kdo neslyšel své vlastní volat jméno
ve tichu lesním právě v poledne?
Ve hlasu sýčka smrt kdo neslyšel,
jak volá oběť svou? Kdo na svém těle
necítil někdy plaza vlhký sled
a sáhnuv tam, nenašel ničeho?
Jak mnohým čpělo vše kol umrlčinou
bez důvodů všech? Tenkrát smyslů klam
to patrný byl; samy klamaly
jak chodce bludičky. To známá věc,
již každý zkusil jistě na sobě.« —

Kol ticho. Mnohá hlava kývla jen,
do vousů šeptal mnohý: Pravdu má,
však co chce s tím?

*

Cizinec pokračoval:
»Lze oklamat však naše smysly též.
Tu uzříte, jak málo spolehliví
jsou tito duše bdělí strážcové.
To, libo-li vám, okáži vám hned.“ —

Mách' rukou do vzduchu, řka s úsměvem:
»Ó lidské oko, kníže smyslů všech,
jak slabé jsi! Mníš, v selské krčmě dlíš?
Jak mýlíš se ty oko ubohé!
Kol tebe bují prales tropický,
kde na větvi se houpá papoušek,
sta motýlů se honí v purpuru
a modři květů tvarů neznámých,
sta opic mezi nimi... Lidské oko
jak mýlíš se, ó jak tě lituji!« —

Já pozoroval hosty. Na sebe
ti s ústy polootevřenými
se dívali, děs utkvěl v očích všem.
Já bránil se, však podleh' kouzlu též.
Mně vskutku stěny krčmy mizely
a prales šuměl. (Z venčí asi déšť
a větru hlahol.) Volně prostorem,
já viděl jistě jako ostatní,
kam pohledl jsem, kmeny obrovské
jak lian plny! V tísni trav a třtin
zněl obrovitých brouků shon a vír,
sta perlí rosných v trávě, na větvích
sta ptáků bizarních a opic tlum.
V tom zachvěla se houšť a stádo lvů
se vyřítilo, plály oči jich

tmou listí jako žhavé pochodně,
ti přímo k nám se hnali, hřívu jich
jsem cítil šlehat kolem obličeje,
dech cítil horkých chřípí.

Nastal křik.
»Dost!« — »Potvora ta na mne útočí!«
»Již trhá mne! — Dost! cítím spáry její!«
I začli ohánět se, začli bránit,
ten zvedl plecháč a chrst' sousedu
jej v obličej. Ten zaklel, vztáhl pěst.
Křik žen a dětí Lvů kol stále víc
ve divém skoku. »Na mne skáče již!« —
»Mně do týla se zakous'!« — Židlí pád
a stůl se třás'.

Mách' rukou cizinec,
vše zmizelo, když vřava největší
a kolem zase jako před tím ticho,
jen přerývané tikem kukačky
na staré zdi.

Vše sobě oddechlo,
a nežli s čela pot si setřeli
a z plných přihnuli si plecháčův,
v své řeči cizinec dál pokračoval.
»Jak zrak též můž' být oklamán i sluch.
Vy myslíte, že venku bouří ještě?
Ne. Naslouchejte! To je pochod vojska,
děl hučení po dlažbě spících měst,
boj začne hned « —

Všech zraky ku oknům
se obrátily v plaché zvědavosti.

Však ticho půlnocí tam, čirá tma.
Tu náhle ostrý hvizd zněl tichou nocí,
jak vyzvědač by v houští ukrytý
dal signal výstražný a z hloubi v tom
to začlo dunět, pádné, těžké rhythmy,
jak valný pochod blížících se vojsk.
Já děla rozeznal v tom, jak se valí
a slyšel ržání koňů, dusot, cval.
Pak padla první rána v bubnů vír,
pak druhá, třetí, čtvrtá detonace,
bomb syčení a z dálky výbuch, třesk,
jak prachárna když letí do povětří,
a nové rány, mečů švih a svist,
pád koňských těl a vřava bez konce,
z níž jednotlivé rány batterií
se ozývaly stále blíž a blíž.
Všem zdálo se, že kol se třese zem,
všech zraky ztrnulé kol civěly
ty ku dveřím, ty k oknu upjaty.
Řev k vsi se blíží. Náhle někdo křik':
»Hle, hoří!« hlahol vpad' v to sterých úst.
»Na pomoc! Haste! Vodu!« hrčení
pak bylo slyšet těžkých stříkaček,
syk ohně potíraný spoustou vody,
a kouře výbuchy skrz díry střech
a praskání a trámů padání,
kvil dětí, žen, křik a řev dobytka,
jenž pracně dobýval se ze stájů,
hlas velitele, jekot píšťaly,
chrst nových proudů v město ohnivé
a děsný rachot krovů, když se řítí.
»Vše ztraceno jest!« — »Hoří naše ves!«
»My sedíme tu, hrůzo, chytá již,
i střecha nad námi, nám nelze ven!« —

»Pst! ticho, to jen sprostý břichomluvec
z vás šprým si strojí,« křičel starý soused,
»i já to jednou v městě slyšel již!« —
Však darmo, pozdě. V zmatku zběsilém
vše prudce vstává, kácí stoly kol
a k dveřím hrne se.

V tom náhle ticho.
Zde cizinec stál klidný v zmatku všech,
mách' rukou zas, však nepromluvil víc.
Kdos jiný zkonejšil zaň všecky v ráz,
a změnil hrozné drama v idyllu,
klam čichu náhlý.

Samé fialky
jsme cítili. Tu nastal velký oddech
a všickni se tu opájeli vůní,
a smáli se.

»Já prosím resedu,
tu zvlášť mám ráda!« děvče zvolalo,
jež černooké v rudém živůtku
nejblíže u cizince sedělo:
— Nu cítíte ji?« —

»Ano, děkuji!«

— »Já růži chci, jsou nejkrasší přec z květů!«
si přála kyprá selka zralých vnad
a v okamžiku cítila již růže
a s takou silnou, opojivou vůní,
že klesla skoro v náruč souseda,
jenž sladké břímě přijal v lokty rád
sám udiven, co děje se to dnes.

»Nu to je hezké, nu to se mi líbí!«
děl starý výminkář kdes u kamen,
»však vůně pro mládež jest, našinci
líp voněla by porce vepřoviny!«

»Ne voněla jen, chutnat bude vám;«
děl cizinec a výminkář si mlask
své chřípě roztáh', třásl jazykem.
»Ba, na mou duši, to jest vepřová,
jste čertův chlapík!« Hlasů nový řev.
»Já srnčí rád!« děl známý pytlák všem
a srnčí cítil na jazyku hned.
»Já rosoličku!« vzdychla u dveří
si perníková bába, měla ji.
»Co vy, mé dítě?« k svojí sousedce
se obrátil host. — »Prosím o jahody,«
ta s těžkým v tváři děla ruměncem.
»Vím, ty chutnají jako polibky,«
děl cizinec víc šeptem, s úsměvem,
a měla je a jen se usmívala.
Tak, co kdo chtěl a představil si jen,
měl na jazyku jako v chřípí dřív.
To čilý humor vdechlo do myslí
a u stolu zněl zase hovor, smích
a znova plecháče se plnily
a v zmatek hlasů svorně zaznívala
tu jednohlasá chvála cizince,
jenž v bouřné noci tak je pobavil.

On zase vstal a pravil s úsměvem:
»Hmat ještě musí dnes být oklamán,
a sladce k tomu.« Opět rukou máv',

a divné kouzlo všecky ovládlo.
Cos každý cítil, nikdo však to neřek'.
Jen oči pomalu se mhouřily
jak v sladkém snu. To byly pocity,
jak dlaň když chytne ruka milovaná
ji hladí k lokti výš a k rameni,
jak sklopených se víček dotknul ret
a ruka ovila se kolem šíje
živůtek hledajíc a ňadra v něm,
jež sladkou tužbou vstříc se k světlu dmou.
Pak lehounké to bylo mrazení
kol páteře, tak sladké, lehtavé
a opojné jak první polibek.
A jak jsem pozoroval sousedy,
tu nejhůř bylo ženským, v očích mužů
co temný blesk se nítil pod obrvím,
a ruce chvěly se, ty omdlévaly
zpět padajíce jako opilé,
kde jaká náruč jen je zachytla.
A v minutě se daly odváděti
ven v tichou noc, kde bouře stichla již
po boku toho nebo onoho,
kdo namanul se právě. V krátké chvíli
kol jizba prázdná, pouze u kamen
v snu šedé svojí brady strništěm
si kýval výminkář, snad vepřoviny
mu posud pachuť lpěla v ponebíčku.
I babka perníková zmizela.
Já seděl sám a čelo opřel dlaní,
to všecko bylo mi jak divný sen.
I vstanu, nahoru chci jíti spat,
v tom kolem okna, jak se šourám dál,
zřím stíny dva. Neznámý cizinec
pod okny k sobě vroucně děvce tisk',

to krásné děvče, jež květ resedy
a jahody si vyžádalo na něm,
to děvče v rudém živůtku. Až v jizbu
zněl polibků zvuk . . .

Nevím, kdy jsem vstal,
bych dále do hor nastoupil svou pouť,
Však cizince jsem neuviděl víc,
leč smyslů illuse až příliš znám!

Epilog.

Kdys balvany jsem valil
v nádherný dóm,
však slast mé práce skalil
přišerný gnom.

Ten opičí měl masku
a černý plášť,
do prachu šlapal Lásku,
neb sám slul Zášť.

Já stokrát sloupy vztyčil,
vždy on je strh',
já pasti naň jsem líčil,
a vždy mi prch'.

Já stavil celou mocí
svých snů a tuch,
však vždy vše zbořil v noci
mně zlý ten duch.

Na troskách mého díla,
v svůj halen plášť,
stín kolem rozestýlá,
neb sluje Zášť!

Se zbytku římsy chechtá
se v snahu mou,
rolničkou šklebu řehtá
a syčí tmou.

Já stokrát k němu řekl:
Ó znám tě, znám!
Já se tě nezalekl,
jsi podlost, klam!

Ty z vejce sofismatu
jsi, šejdíři,
však plány tvé již zmatu,
zlý kejklíři!

Sysifův balvan nový
jsem valil v tom,
však jízlivými slovy
jej odfouk' gnóm.

A v ideí svých trosky
kde krok, já šláp';
ó proti zlu i božský
je zápal sláb!

Teď z dómu ční jen sloupy
v zář věčných hvězd,
a každý, kdo tam vstoupí,
na vahách jest

A pouze hádá, tuší,
co jsem tu chtěl,
a je-li poctiv, v duši
mu sahá žel.

Zří všady tříšť a kusy,
s kopřivou, hloh
a povzdech v ňadru dusí:
Jak málo zmoh'!

A s trosky architravu,
kde stát měl dóm,
v plášť černý hale hlavu
se šklebí gnóm.

Ať chechtá se v své záští!
Mně těchou jest,
že na kápi i plášti
má tříšť mých hvězd!

1. IX. 1897.

OBSAH.

Str.

Zlatý prach.

Věnování 5
Zlatý prach 7
Rondeau 8
Ať leží! 9
Fialky 10
Hnízdo 11
Kos 12
Láska 13
Skřivánci 14
Včera jako dnes 15
Červánky 16
Sluníčko 17
Jabloňový květ 18
Petrkliče 19
Pst! 20
Hle, již letí 21
V hvězdné zoři 22
Melouny 23
Vějíř 24
Rosa thea 25
Pampelišky 26
Astry 27
Hloh a střemcha 28
Paprslek 29
Na pasece 30
V parku 31
Básníci rond 32
Souzvuk 33
Rubíny 34
V létě 35
Dvě pohádhy mé báby. I. Perníková chaloupka 36
II. Až přejdou! 37
Kukačky 38
Hudba 39
Madrigal-rondeau 40
Jasmín 41
Ještě rondeau 42
Osení 43
Kočičky 44
Špičky 45
Lesem 46
Světlo 47
První sníh 48

Str.

Mimosy.

Mimosa 51
Křivda 52
Nech to 53
Co jsme rádi měli 54
Vždy znovu 55
Týž motiv 56
Dost času 57
Jiskry 58
Před nocí 59
Odkud? 60
Slovo 61
Ghazel 62
Umlkám 63
Staré rány 64
Jsou bolesti 65
Dvě sloky o štěstí 66
Ghazel 67
Nech 68
Bubliny 69
Šeptáno do ucha 70
Tvrdošijnost 71

Staré loutky.

I. Pierrot 75
II. Columbina 76
III. Matamor 77
IV. Kašpárek 78
V. Harlekin 79
VI. Pantalone 80
VII. Imogena 81
VIII. Mefistafl 82
IX. Bajadera 83
X. Tutti quanti 84

Ronda melancholická.

Po dennim shonu 87
Po dlouhém čase 88
Jak rád 89
Zda to je život? 90
Opice a kozy 91
Nech vše, jdi spat! 92
Příliv a odliv 93
Alchymista 94
Den bez tebe 95
Den s tebou 96
Nést kříž svůj dál 97
Jsme smutni oba 98
Rubikon 99
V dešti 100
Finale 101

Démon láska. Cyklus romancí k pastelům Maxe Pirnera.

Prolog 105
I. Romance deštníku 107
II. Ave! 109

Str.

III. Dítě a srdce 110
IV. Stará panna 111
V. První políbení 113
VI. Růže a poupě 115
VII. Lacrimae Christi 116
VIII. Opuštěná 118
IX. Probuzení 120
X. V noci 122
XI. Dým 124
XII. Na pranýři 126
XIII. Konečně 128
Epilog 130

Tři feerie.

I. Dub Merlinův. (Hra stínů.) . . . . . 135—146

II. Pan Guillem de Gabestaing. Cyklus romanci a písní.

I. Pan Guillem de Cabestaing 149
II Markéta z Roussillonu 152
III. Těžká služba 155
IV. Touhy, touhy! 157
V. Poslání 159
VI. Našli se 161
VII. Hra v šachy 163
VIII. Slavnost na hradě 165
IX. Tenzona 167
X. Konec hostiny 171
XI. Jiná píseň 172
XII. Hovor v lese 174
XIII. Osudná píseň 181
XIV. Sen 184
XV. Snu vyplnění 188

III. Illusionista . . . . . 193—202
Epilog 203

PG
5038
F8A17
1895
díl 16

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

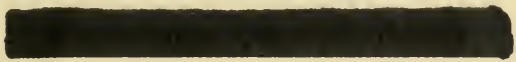

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE

[illegible]